Poštnina plačana v gotovini. Maribor, sobota 11. februarja 1939 Stev. 6. Leto II.

Cena 1'50 din

Edinost

Zmage so v vojni odločilne, toda to so zelo dvomljivi dokazi pravičnosti; še več: to sploh niso nobeni dokazi.

G. E. Lessing.

Uredništvo in uprava: Maribor, Kopališka ul. 6 - Tel. 25-67 - Izhaja vsako soboto
Velja letno 36 din, polletno 18 din, četrtletno 9 din, za inozemstvo letno 50 din
Rokopisi se ne vračajo - Pošt. ček. rač. 11.787 Mariborske tiskarne d. d. Maribor
Oglasi po ceniku

Obdržite! Nič nazaj!

Kakor smo že napovedali, pošiljamo pravkar na ogled novim naslovnikom drugih pet zaporednih številk iz novega leta 1939 (št. 6—10), številko 7. od 18. februarja pa vsem prejemnikom lista s položnico. Teh številk ni treba vračati. Nadaljnje številke bomo pošiljali tistim, ki bodo dotlej tednik naročili — zadostuje dopisnica — ali nakazali vsaj del, to je najmanj za 3 mesece din 9·— naročnine. Ne zavrzite nobene položnice! »Edinost« naj gre iz rok v roke med prijatelje! Cenjene zavrnike prosimo za sodelovanje. Zima je pravi čas za to.

Uprava »EDINOSTI«, Maribor, Kopališka ulica 6.

Dve naziranji

Na svetu je mnogo ljudi, ki mislijo, da so nekaj boljšega, kakor drugi in da zato zanje navadni zakoni morale in upoštevanja drugih ljudi sploh ne veljajo. Redkokdo pa gre tako daleč, kakor Japonci, katerih veliki del čisto resno misli, da je božjega pokoljenja in da je njihova pramati sama boginja sonca Amaterasu — O-Mi-Kami. Človek bi misli, da je nemogoče, da ljudje dvajsetega stoletja verjamejo v takó očitno bedaštvo. Vkljub temu zatrjujejo ljudje, ki so prišli z Japonci v dotik, da zelo mnogo otočanov dežele »vzhajajočega sonca« je čisto resno mnenja, da so »božji sinovi«. Tako je rekel neki višji funkcionar Japonske policije v Mandžuriji februarja l. 1932. nekemu Italijanu, z imenom Amleto Vespa:

»Tujci se čudijo, zakaj odklanjajo japonski sodniki, da bi prisilili Japonce na plačilo njihovih dolgov, hišnih najemnin ali drugih obveznosti. To je zato, ker niso sposobni, da bi razumeli temelje japonske filozofije. Kako bi mogel japonski sodnik, ki ve, da je božji sin, prisiliti drugega sina božjega ,da plača denar članu barbarske rase, rase, ki ji je sojeno, da izgine! Kaj takega je Japoncu nepojmljivo!«

Moramo priznati, da se ravnajo Japonci točno po predpisih te zares globoke »filozofije«. Vse, kar bi bilo v normalnih razmerah tatvina, razbojništvo, izsiljevanje ali celo posilstvo, je na ta način v naprej oproščeno, ker pripada nasilnik »višji« rasi, žrtev pa nižji, h kateri prištevajo Japonci n. pr. celo Kitajce in Koreance. Navadni Evropci so zanje psi, Židje pa svinje. Seveda so Japonci preveč dobri diplomati, da bi to svoje mnenje vsakomur pokazali, vendar se ravnajo dovolj točno po njem, čim le nanese dobra prilika, t. j. čim jim izsiljevanje prinaša dobiček in se žrtev ne more braniti. Vkljub vsemu temu imajo Japonci nekoliko Evropcev v svoji službi, toda to so seveda le ljudje brez vsake časti in ponosa. Kako bi kdo mogel služiti tujcu, o katerem ve, da ga ima za »nekaj nižjega?«

Drugo naziranje je naziranje o enakosti vseh ljudi. To so politično prvič izrazili Amerikanci v svoji deklaraciji neodvisnosti l. 1776., ki pravi med drugim: »Mislimo, da so sledeče resnice same po sebi umljive: da so vsi ljudje ustvarjeni enaki, da jim je stvarnik dal neke neizpremenljive pravice, med katerimi so življenje, svoboda in težnja za srečo.« Ti stavki, ki jih je citiral dr. Pitamic na predavanju v Mariboru, so v smislu naravnega prava, ki predpostavlja, da je vsak človek nosilec nekih pravnih principov.

Taki sta obe glavni naziranji o enakosti oziroma neenakosti ljudi na svetu. Nekaj posebnega je, da zagovarjajo neenakost med ljudmi predvsem narodi, ki imajo čisto trgovsko korist od izrabljanja drugih.

Tudi pri nas se najdejo ljudje, ki zagovarjajo »mislece«, ki so proglasili ves naš narod za manjvreden. Ljudje, ki nekaj takega zagovarjajo, so osebno in kot posamezniki v resnici manjvredni. Kaj si naj namreč mislimo o človeku, ki proglaša samega sebe za manjvrednega? Moramo mu verieti. —t.

Proč s „Sibirijo" in s „sibirskim mrazom"!

Ustvarimo edinost zemlje

Slovenska zemlja je tako majhna, da lahko pljuneš z enega hriba na drugi hrib, iz enega konca na drugi konec, da lahko mimogrede stopiš od ene meje do drugega soseda. V nekoliko urah si iz Maribora z vlakom na Jesenicah ali Rakeku, od Dravograda do Rogatca te prenese hlapon nekako mimogrede, in že peš ne bi rabil skoraj celega dne, da bi prehodil domovino Slovenijo počez in po dolgem od enega do drugega mejnika. V vsako naselje vodi steza in že tudi boljša občinska cesta, na vsak korak vidiš cerkev, šolo, gostilno, vas, trgec in tudi mestece. Povsod dobiš jesti in piti; kakor povsod drugod po svetu, pa zajdeš tudi v kraje, kjer je siromaštvo obilo in kjer narod, poljedelsko ljudstvo, ne namaka svojega življenja toliko v naše kulturne dobrine in bahavo civilizacijo, kakor bi slučajno ta ali on «prosvitljenec» rad.

Kljub temu, da živimo v ozkih razmerah in da je tudi promet (a to vse po naši lastni pridnosti) do skraj vsakega večjega naselja jako dobro razvit, se od časa do časa pojavljajo med našo inteligenco jeremijade o sibirskih razmerah domovine — in če te kot šolanca potegne življenje v nekoliko oddaljenejšo globino našega poljedelskega podeželja, potem ne znaš drugega, kot javkati in cmeriti se.

Res je, da je življenje težko. Marsikdo si tudi drugače predstavlja bodočnost, kot se pojavi pred njim v resnici. Pričakuješ, svest si talentov in raznih družabnih sposobnosti, da boš prišel vsaj v bližino katerega trga — glej hudirja! — dali pa so te v kočevske hribe ali celo — Bog pomagaj! — v Prekmurje. Navajen si udobnosti, sanjariš o kinu, o gledališču, o koncertih, o družabnih prireditvah, čeprav niti ne slutiš, da ne bi mogel — četudi bi imel eno in drugo pred nosom — niti v kino, niti v gledališče, kaj šele v drage toalete in na razkošne plese, ker imaš kot pripravnik ali mlad uradnik tako pičlo plačo, da v mnogih slučajih še celo kadiš na — puf. No, življenje ti je tako životarjenje prihranilo, usoda ali božja volja te je kot šolanca postavila v kmetsko vas, v kraje daleč od tako zvanih kulturnih središč, v kraje, kjer se je treba boriti in trdo delati. Namesto v borbo in v navdušeno delo, pa se marsikdo zapre sam vase, zasanjan strmi preko gričev in hribov v svojo namišljeno lepoto in fantazije se menjavajo kakor slike v kinu. V srce stopa obup in iz sleherne misli zevata razočaranje in obup. Po domovini plavajo kakor radijski valovi nevidne tožbe o težkem življenju sredi tega podeželja, te »mrzle Sibirije«, kjer človeku ni usojeno drugega, kot brezplodno životariti in končno umreti.

Sibirija! Skoraj vsaka pokrajina, ki je le nekoliko vstran od večjih mest in mestec, že velja kot slovenska Sibirija. Pred nedavnim časom si je v dnevnem časopisju celó nekdo prizadeval, da bi tudi naši — Gorenjski dali to ime. Kako pride naše podeželje do tega, da mu šolanci, kateri bi mu morali služiti, prizadevajo takšno nerazumljivo »reklamo«, je težko razložiti. Mislimo lahko, da ni nikakega drugega razloga, kot tisti, ki smo gą omenili poprej in katerega bi lahko imenovali: nezadovoljnost slovenskega šolanega ali izobraženega človeka, da mora služiti svoj vsakdanji kruhek na kmetih. V tem stavku je zapopadeno vse, kar ustvarja videz, da je slovensko podeželje silno, silno odmaknjeno od kulturnih žarišč in da se da slovenskemu inteligentu dobro in pravilno živeti samo v okriilju mestne ali bolje rečeno meščanske toplote. Zgodi se tudi, da pride tak šolanec na kmete tako navdušen po »spreobračanju«, da bi najrajše kar čez noč postavil družbeni red vaškega poljedelskega ljudstva na glavo. Ampak stvar ni tako enostavna, kakor bi kdo mislil. Posledica takšnega »dela« je razočoranje in učinek zmerjanje, češ ljudstvo je topo, zabito in za napredek nedovzetno. Postavi se krilatica o »Sibiriji« in »sibirskem mrazu«, ki veje z nedosegljivih poljan src našega poljedelskega ljudstva, in mnenje je ustvarjeno.

Delo med narodom je treba razumeti. Zdrav človek in mlad človek morata na delo s krepkimi živci in z zavestjo, da ni nikjer in nikomur postlano z rožami. Posebnim takim poklicem ne, katerim je mesto v naši vasi. Je že tako in s tem dejstvom se je treba takoj sprijazniti. Omenili smo že, da je življenje v našem podeželju zaradi malosti naše zemljice, ožje domovine, zelo ozko med seboj povezano in da že prepešačiš to Slovenijo skoro v enem dnevu. Nikjer ni razloga, da bi tožil. Edini razlog, ki je vsega uvaževanja vreden in katerega je treba upoštevati v polni meri, je bolezen. Bolnemu šolancu na kmetih je življenje ob pomanjkanju marsičesa prav težko in dolžnost oblasti je, da ga postavijo v ugodnejše življenske pogoje, kjer je možnost ozdravljenja. Toda samo duševno neugodje in nezadovoljstvo še nista razloga, da zmerjamo našo zemljo s tujim imenom »Sibirija«, ker ni za to prav nikakršne utemeljitve.

Kakor Ljubljana in Maribor, je tudi zadnja gorska vas del našega telesa in naše krvi. Na slovenski zemlji ni prostora za »kazensko mesto!« Toda tudi kulturne osamelosti na teh prostorih ne sme nikdo čutiti! Ustvarimo edinost. **a. p.**

Zaščitimo našega kmeta in delavca

V zadnjem času je opaziti v naši javnosti vedno več zanimanja za našo severno mejo. Na dan prihajajo nove ugotovitve položaja in razmer v obmejnem ozemlju. Imeli smo priliko slišati in čitati po časopisih mnogo zdravih načrtov in predlogov, ki temeljijo na rešitvi tega vprašanja, pa je še vedno ponekod opaziti skrajno malo razumevanja in dobre volje za rešitev problemov, ki najbolj zadevajo naš narodni napredek in obstanek sploh.

Ob pogledu na razmere po naših obmejnih vaseh se nam odpred nad vse žalosten pojav, ki otežuje našo narodno rast in v svoji razkrajajoči obliki izpodjeda zdrave temelje. Naša obmejna vas dandanes narodnostno, gospodarsko, socialno in kulturno propada. Na teh toriščih še obstojajo zapreke, preko katerih ne moremo samovoljno preiti. Težke gospodarske razmere otežujejo kmečko trgovino, ker pridelki nimajo zadostne cene, dočim so industrijski proizvodi zelo dragi. Mnogo obmejne zemlje je v rokah tujca in naš človek mu je le hlapec, v vsem podložen in na milost ali nemilost odvisen od njega. Socialne prilike so zelo težke, zlasti za našega obmejnega viničarja, ki je še brez zaščite in izpostavljen najhuiši usodi, ki se ne da primerjati z nobenim drugim stanom v državi. Če pomislimo samo na mezde ubogega viničarja, ki dosega od delavnega člana dnevno le od 2 do 3 din pri delu v vinogradu, se nam odpre dovoli jasna slika položaja. Kmečki hlapec, ki izvršuje vsa težaška dela na kmetiji in opravlja živino, dobiva po največ do 70 din mesečno in s tem si naj kupi obleko, o prihranku kajpada ni govora. V enakem položaju se nahajajo kmečke služkinje, ki so plačane po 50 din na mesec. Vpričo teh razmer ni čuda, da se v zadnjem času odpravljajo tisočeri teh trpinov v tujino s trebuhom za kruhom, kjer hočejo priti vsaj do primernega zaslužka, ki bo odgovarjal njih bodoči eksistenci in jim zagotovil boljšo bodočnost. Res nam tujina ne prinaša dobrih sadov, a treba se je mnogokrat prilagoditi morebitnim posledicam v zagotovilo lastne eksistence, ko doma ni mesta za te ljudi, da bi se jih ob primerni plači zaposlilo. Ta socialni položaj malega obmejnega stanu je čim dalje bolj boleč in je rešitev nujna kakor iz kulturnega in gospodarskega tako tem bolj iz narodnega pogleda. Skrajni čas je že, da se najdejo primerna pota, kako izboljšati te razmere, ki tako zadevajo naš narodni živelj. Treba je najti rešitve potom temeljnjitega načrta smotrne preosnove gospodarskega ustroja in popolne preusmeritve dosedanjega načina zaposlitve delavskih moči na domači zemlji. Prizadetim delavcem je potrebna nujna pomoč, da se njih gmotni položaj z zvišanjem minimalnih mezd izboliša. Temu bi naj posvetili zlasti vso pozornost merodajni faktorji, da se naša severna meja v tem pogledu tem boli podpre in da se zamujeno vsaj v bistvu izenači s popolno preusmeritvijo vsega socialnega, narodnega, gospodarskega in kulturnega udejstvovanja ob meji sploh. Enako pažnjo zasluži tudi izboljšanje splošnega gospodarskega položaja obmejnih kmetij. Dvigniti je treba predvsem zavest, da se ustvari na kmetih več zadružne podlage na vseh gospodarskih toriščih. Treba se je na ta način izogniti pretiranim špekulacijam in dobičkarstvu, ki obstoja na račun kmeta in ustvariti nov tip gospodarstva, ki bi edino rešil naše obmejne kmetije pred propadom.

Tem stvarem je vpričo sedanjih razmer rešitev nujna. Ni več časa za malodušnost. Vsako zavlačevanje je pogubno in rodi nove ovire. Rešimo to, kar se rešiti da, otresimo se krivih spon in dajmo vsakomur brez razlike stanov, kar mu gre po pravici. Le po teh dejstvih bo dograjena pot do cilja v napredek in obstanek naše narodne bitnosti in gospodarskega blagostanja. Iz tega vidika je nujno potrebna materialna pomoč države, da se zamujeno popravi in ustvarijo novi zdravi temelji.

Joško Rajh.

Besede mlečno, zaledi vlečno

Dino Alfieri je Italijanom Göbbels. Ustvaril je namreč karto velike, prav bi se reklo: največje Italije. V njej so Sardinija, Korzika, južna Švica, Nica, Savoja, dolina Rona do Avignona in najde se še kaj... Italijani so v Tunisu, v južnem delu Francije do Lyona, Italijanski vpliv seda do Bordeauxa, v Grčiio, Egipt, Anatoliio, na obalo Španije, dalje do Alžira in Maroka.

IZ VSEBINE

O obletnici »Edinosti«.
Socialna in zdravstvena slika vasi.
Katalonija.
Beseda za zmernost.
»Dolina šentflorijanska.«
Agrarna reforma.

7 dni domačih vesti

* **Za postavitev spomenika kralju Aleksandru v Mariboru** je prejela žirija 27 osnutkov. Toliko načrtov menda še ni dospelo na noben podoben razpis. Žirija bo nagradila najboljše osnutke s 16.000, 12.000 in dvakrat po 6000 dinarjev, načrt, ki se izvede, pa se odkupi za 10.000 dinarjev. Prihodnje dni bodo osnutki razstavljeni.

* **Za spomenik pisatelju dr. Ivanu Lahu.** Odbor prijateljev in častilcev pokojnega pisatelja in publicista dr. Ivana Laha je sklenil postaviti ob obletnici smrti spomenik pri sv. Križu. Zato prosi vse častilce pokojnika za darove, ki naj jih pošljejo na »Odbor za postavitev nagrobnega spomenika dr. Ivanu Lahu — Ljubljana«.

* **Valo Bratina,** član ljubljanske drame, proslavi letos 25letnico svojega odrskega udejstvovanja. V Mariboru bo gostoval v kratkem v Bevkovi »Partiji šaha«, ki doživi na mariborskem odru, kjer je pred leti Bratina delj časa deloval kot vodja, režiser in intendant, svojo krstno predstavo.

* **Slovenski tenor Slavko Lukman,** ki je zadnje mesece nastopil na koncertih v raznih krajih Slovenije, je prestopil k filmu in se udejstvuje pri neki filmski družbi v Nemčiji.

* **Skopski škof dr. Janez Gnidovec,** ki je bil na tem mestu skoraj 15 let, je umrl v Ljubljani. Bil je že delj časa bolan, v sanatorij v Ljubljani pa se je šele zatekel, ko je bilo že prepozno. Star je bil 66 let. Bil je zelo priljubljen, zlasti med svojimi verniki v Južni Srbiji.

* **»Prekmurski teden«** nameravajo letos poleti prirediti v Murski Soboti. Organizatorja sta občina ter Tujskoprometno in olepševalno društvo. Namen je organizirati propagando za Prekmurje in zlasti na njegovo metropolo Mursko Soboto. Zadnja dneva tedna, ki se prične 18. junija z velikim nastopom prekmurskega Sokolo, bo posvečen gospodarstvu in ima 24. in 25. junija slovensko trgovsko društvo letni kongres v Murski Soboti. Računajo, da bo »Prekmurski teden« privabil veliko množino tujcev. Začela se je tudi akcija, da se v Murski Soboti zgradi nov kolodvor, ker sedanji že zdavnaj ne odgovarja več svojemu namenu in je postal že premajhen.

* **Splošna javna bolnica v Mariboru** se v kratkem popolnoma preuredi in znatno poveča, kar je že skraini čas. Banska uprava je določila iz velikega posojila za zdravstevene zavode v Sloveniji precejšen znesek v ta namen. Predvsem bodo še letos dokončali novi paviljon, ki je bil pred dvema letoma v surovem stanju spravljen pod streho. Potem dobi bolnica novo upravno in stanovanjsko poslopje, novo porodišnico, kotlarno in nekaj drugih objektov. Bolnica ima sedaj 600 postelj, po novem načrtu pa jih dobi 1200. Ustanovljenih bo tudi več novih oddelkov.

* **Banovinsko elektriko dobi v kratkem Zasavje.** Od voda Velenje—Ljubljana se pri Moravčah odcepi nov vod, ki ga bodo gradile Kranjske deželne elektrarne, in bo vodil v savsko dolino do Litije. Elektrificiranih je tudi nekaj sosednjih vasi. Mislijo, da bo do maja vse delo končano.

* **Iz neklirinških držav** se more po najnovejših predpisih finančnega ministrstva uvažati cela vrsta blaga le, če to dovoli poprej Narodna banka, na katero se je treba pred uvozom obrniti. Spisek blaga je zelo obširen in obsega razno južno sadje, dišave, plutovino ,nekatere vrste kolonialnega blaga, usnje, kože, volno, rastlinsko mast, gotove vrste smole, zdravil, barv, premoga, tekstilnega blaga, jute, prediva, živalske dlake, gumo, nekatere kovine in rude, stroje, električne aparate, avtomobile itd. Novi predpisi so posebno važni za naše trgovce, ker uvažajo v veliki meri blago iz takih držav, ki niso sklenile kliringa z našo državo in morajo zato plačati blago v devizah.

* **Tečaj za mlade matere in odrasla dekleta** se prične 15. t. m. v Ljubljani v zavodu za zdravstveno zaščito mater in dece v Dečjem domu kraljice Marije. Tečaj traja 12 ur in se vrši vsak ponedeljek in sredo od 17. do 18. ure in je brezplačen. Prijave je treba pravočasno poslati vodstvu.

* **Nove delavske ozir. poselske knjižice** se letos izdajo. Kdor še nima nove, naj čimprej prosi zanjo pri okrajnem glavarstvu (policiji). Prošnji je treba priložiti dosedanjo knjižico, dve sliki, domovnico in krstni list ter 10 dinarjev za novo knjižico. Prošnje je treba spisati na predpisanih obrazcih, ki se dobe pri navedenih oblastvih. Opozarjamo, da mora imeti po novih določbah delavsko oz. poselsko knjižico vsakdo, kdor je v službi.

* **Brzojavna in telefonska služba** je bila uvedena pri pomožni pošti na Remšniku.

Srbska in katalonska golgota

Mlada srbska država je bila pred 25 leti na poti severnjaških imperialističnih teženj, označenih z »Drang nach Osten«. Čez skrbske pokrajine vodi pot v Malo Azijo, Mezopotamijo in dalje. Zato je bilo treba Srbijo pregaziti. V ta namen se je zakadil kolos proti jugovzhodu.

Srbska vojska, maloštevilna in slabo oskrbljena z vsem vojnim materialom, je imela ob prvem naletu na Ceru še uspehe, j pa morala potem korak za korakom odstopati, kajti s severa je pritisnil številčno močan in sijajno organiziran sovražnik, ki mu je prišel z vzhoda — v bok na pomoč njegov zaveznik. Srbi so se borili ob pomanjkanju živeža, orožja, obleke in drugega; branili so svojo zemljo, rodno grudo, s katero so zrastli, ki jih je redila in, ki so jo vroče ljubili; napajali so jo z lastno krvjo, ker so instiktivno čutili, da ne smejo dopustiti zgraditi preko nje imperialistično cesto, ki bi se za večne čase zagrizla v njihovo narodno telo in jih znova povsem zasužnjila.

Kakor je bila borba Srbov junaška in čeprav je v njej sodeloval prav za prav ves narod, vendar niso uspevali, kajti pomoč zaveznikov je bila le neznatna.

V tem so poginile pod nevzdržnim pritiskom Nemcev, Madžarov in Bolgarov najboljše srbske sile. Umik! Umik iz domovine, čez mejo, preko albanskih in črnogorskih zasneženih gora, v tujo deželo, neznani usodi nasproti. Avstrijsko-nemški imperializem je imel prosto pot v angleško in francosko področje. — Nenadoma je bilo vsega dovolj za zdecimirano srbsko vojsko, ki so jo vrgli prenovljeno na solunsko fronto; to je odločilo zavezniško orožje, kajti šlo je za vprašanje: Ali bo Franciji in Angliji uspelo ustaviti prodiranje Nemčije na jugovzhod, kjer so surovine?! Ko ne bi bilo teh interesov zaveznikov, bi morda srbski narod, ki je ostal doma, popolnoma izkrvavel, dočim bi bil oni del, ki je prestopil mejo, prepuščen samemu sebi, češ, naj se raztepe po svetu kot so se nekoč morali Židje.

Ali ni podoben tudi položaj Katalonije?

Katalonci so prekoračili Pirenejе, tako kot nekoč Srbi albanske gore. Toda tu na Pirenejih, tu na meji se začenjajo pravi interesi, ki se zajedajo naravnost v živo meso.

Danes so Katalonci — tako kakor nekdaj Srbi — izven svoje domovine. Vendar pa hočejo nazaj, v boj za svojo zemljo.

Morda se bodo interesi sedaj resno ogroženih imperijev končno le znašli na isti ravni z interesi katalonskega naroda. V tem slučaju bodo dobili Katalonci orožje, ki jim ga je doslej primanjkovalo in bodo po vsej verjetnosti poslani na »pirenejsko fronto«. Pri tem bo pa zopet krvavelo katalonsko ljudstvo za interese štirih imperijev.

Srbska in katalonska golgota sta se rodili iz enakih vzrokov, kajti Srbija in Katalonija ležita na poti, odnosno v križišču interesnih področij imperialističnh sil. Zaenkrat pa ostaja odprto vprašanje, če se bo katalonska golgota končala prav tako kot srbska.

Er.

Nova vlada

Ker je prišlo v Stojadinovićevi vladi do nesoglasja o rešitvi hrvaškega vprašanja, je morala vlada odstopiti. Novo vlado je sestavil bivši minister za socialno politiko in predsednik Jugorasa Dragiša Cvetković. Sestavljena je tako: ministrski predsednik in notranji minister Dragiša Cvetković, doslej minister za socialno politiko; zunanje zadeve dr. Aleksander Cincar-Marković, doslej kr. poslanik v Berlinu; vojni minister general Miljutin Nedić je ostal na svojem mestu; minister za gradbe dr. Miha Krek je ostal na svojem mestu; minister za finance Vojin Djuričić, doslej upravnik državne Hipotekarne banke; minister za promet dr. Mehmed Spaho je ostal na svojem mestu; minister za prosveto je postal Stevan Cirić, bivši predsedni knarode skupščine, ki je že bil prosvetni minister; minister za trgovino Jevrem Tomić, poslanec; minister za šume in rudnike Ljubomir Pantić, poslanec in bivši generalni konzul v Düsseldorfu v Nemčiji; kmetijski minister Nikola Beslić, poslanec; minister za socialno politiko Miloje Rajaković, poslanec; minister za telesno vzgojo Džuro Čejović, poslanec; minister za pravosodje dr. Viktor Ružić, bivši ban savske banovine; minister za pošte in brzojav Jovan Altiparmaković iz Macedonije. V vladi so še naslednji ministri brez listnice: Franc Snoj, Džafer Kulenović pripada Spahovi skupini, Ante Maštrović, doslej minister za telesno vzgojo, in dr. Branko Miljuš, poslanec.

Nova vlada naj sprejme proračun in pripravi vse potrebno za rešitev hrvaškega vprašanja.

7 dni po svetu

□ **Bivši češko-slovaški prezident dr. Beneš** je že prispel v New York. Novinarjem je dal nekaj izjav, ki kažejo, da še vedno veruje, da se da vojna preprečiti. Z veseljem pozdravlja vedno večjo odločnost demokracij. Združene države so sedaj steber miru, svobode in demokracije. O septemberski krizi se ni izrazil. Beneš bo, preden bo odpotoval naprej v Chikago, gost newyorškega župana La Guardie.

□ **Spaakova vlada** v Belgiji je odstopila.

□ **Francovci** so zasedli otok Minorco in vso Katalonijo.

□ **Irski ministrski predsednik de Valera** se je prav ostro izrazil proti irskim zanesenjakom in teroristom. Rekel je, da njegova vlada ne bo pripustila nobenega razvoja v smer, ki bi omejevala osebno svobodo kakor drugod po Evropi. S tem je označil irski teroriste kot pripadnike totalitarnih držav. Očitek, ki pada tudi na te države. Doslej še ni bilo odgovora.

□ **Med angleškim poslanikom v Rimu lordom Perthom in grofom Cianom** je prišlo do zanimivega razgovora o španskem vprašanju. Angleški poslanik je opozoril italijanskega zunanjega ministra na pisanje dnevnika »Giornale d'Italia«, ki prinaša v eni zadnjih številk članek o tem, da se italijanske čete po vojaški zmagi generala Franca še ne bodo umaknile iz Španije, ampak mu bodo pomagale tudi pri politični zmagi. Grof Ciano je izjavil, da »Giornale d'Italia«, ki so ga doslej smatrali kot njegovo glasilo, ni prineslo vladnega mnenia. Dan po tem razgovoru je prinesel »Giornale d'Italia« tolmačenje k prejšnjemu članku: politična zmaga pomenja nevtralizacijo španske vlade ,pridelitev španskega zlata generalu Francu, izključitev vsakega tujega posredovanja med Francom in vlado.

□ **Sovjetska Rusija** pripravlja načrt za črnomorski pakt, ki bi naj vezal vse države ob Črnem morju: Rusijo, Romunijo, Turčijo in Grčijo. Bolgarska bi naj pristopila šele pozneje.

□ **Mirovni pogoji republikancev** so po izjavi ministrskega predsednika sledeči: 1. general Franco mora dati jamstvo, da bo varoval Španijo pred vsakim tujim vplivom; 2. španski narod mora sam odločiti o bodoči politiki in o bodoči obliki države; 3. po sklenjenem premirju se obe strani odrečeta vsakemu maščevanju nad svojimi političnimi nasprotniki. Zanimivo je, da smatrajo francovci te pogoje za nesprejemljive.

□ **Palestinska konferenca,** ki bi naj uredila palestinsko vprašanje, se je že pričela. Ker Arabci niso hoteli sedeti z Židi ob isti mizi, se vrši konferenca ločeno v dveh prostorih in ob različnem času. Med Arabci samimi ni popolne enotnosti in drug drugemu očitajo, da ni upravičen zastopati arabskih teženj. Najbolj skrajni zahtevajo prepoved priseljevanja Židov, prepoved nakupa zemlje po Židih in samostojno arabsko državo, ki bi bila zvezana z Veliko Britanijo le po prijateljski pogodbi.

□ **V angleškem parlamentu** je bila velika debata o posojilu 10 milijonov funtov šterlingov (kake dve in pol milijarde din), ki ji hbo dala Velika Britanija Češko-Slovaški. Finančni in zunanji minister sta poudarjala, da imasta jamstvo, da bo to posojilo uporablieno izključno le v korist ČSR in nobene druge države. S tem denarjem bo gradila ČSR nove ceste.

□ **Papež Pij XI., Achille Ratti,** ki je vladal od 6. februarja 1922, je v noči od četrtka na petek umrl.

□ **Deterding,** angleški petrolejski kralj, je v 72. letu svoje starosti v švicarskem letovišču St. Moritz umrl.

□ **Španska republikanska vojska** se umika na Francosko. Računajo, da bo še o tem tednu število katalonskih beguncev v Franciji preseglo en četrt milijona. Tudi to je neke vrste glasovanje, ki ni baš ugodno za Franca.

□ **Chamberlain** je pretekli teden izrekel nekaj odločilnih besed na račun avtoritarnih držav. Dejal je, da bo Velika Britanija v vsakem primeru pomagala Franciji, če bi bila ta napadena.

□ **Tudi Bonnet** je pred senatom prav odločno zavračal italijanske napade.

□ **Francoski senator L. Berard** se je prejšnji teden mudil v Francovi Španiji in se razgovarjal z merodajnimi generali o rešitvi in vrnitvi španskih beguncev nazaj v Španijo. Pri tej priliki je pač rekel tudi kako besedo o frtncosko-frankovskih diplomatskih odnošajih.

□ **Voditelj alzaških avtonomistov dr. Roos,** ki simpatizira z Nemci, je bil v Strasbourgu aretiran. Našli so precej gradiva o čudni vlogi, ki jo je igral za časa lanske mobilizacije.

□ **V madžarskem senatu** so preglasovali vlado s 73:21 glasovi. Voditelji opozicije očitajo Imredyju pretesno naslonitev na avtoritarne dražve in skomine po diktaturi.

□ **Med Italijo in Rusijo** je bila podaljšana trgovska pogodba.

□ **Romunija** hoče po izjavah svojih državnikov živeti z vsemi sosednjimi državami — tudi s sovjetsko Rusijo — v miru in prijateljstvu.

Španski begunci

Kako sodijo naši čitatelji

Ob obletnici »Edinosti« navajamo le nekaj mest iz pisem, ki jih dobivata uprava in uredništvo dan na dan. Naj govorijo ta priznanja mesto nas:

Sporočam Vam, da sem danes nakazal potom položnice naročnino za Vaš list. Če se bo Vaš list še nadalje boril za svobodno Slovenijo v svobodni Jugoslaviji in za demokracijo ter proti tujim vplivom v našem gospodarstvu in politiki, ga bom še nadalje po svojih močeh podpiral. Moj brat Mirko se je preteklo leto preselil v Avstralijo. Od tam mi piše, da mu naj pošljem naslove dobrih listov. Zato Vam pošiljam njegov naslov. Vljudno Vas torej prosim, da mu pričnete časopis takoj redno pošiljati. Ker je moj brat še mlad (letos bo dopolnil 18. leto), mislim, da je dobro, če ima razen rodbinski hzvez še druge vezi z domovino. V tem primeru naj to vrši Vaš list.

J. M., kmet, Bela krajina.

Pred kratkim sem spoznal Vaš list in uvidel potrebo, da zbere zlasti tu ob meji široke ljudske plasti. Vaš list, ki stremi po združitvi vseh narodnih sil ne oziraje se na politična naziranja, je treba tu ob meji vsestransko udomačiti. Tem bolj potrebno se mi zdi to za našega malega človeka, ki ga bo radi nizke naročnine lahko naročil. Tudi jaz želim dvigniti število naročnikov Vašega tednika, ki naj najde mesto v vsaki zavedni družini.

J. R., Slov. gorice.

Z veseljem čitam težko pričakovani list »Edinost«, ki se mi zdi edini, ki nas vodi po poti spoznanja v boljšo bodočnost. Ko čitam dopise, na žalost še nisem opazil, da bi se kdo oglasil iz Mislinjske doline. S tem pa še ni rečeno, da se pri nas »Edinost« ne čita. Res je do zdaj še premalo naročnikov tega prekoristnega lista. Pač pa ga jaz rade volje dam čitati tudi drugim. Tu Vam pošiljam naslove nekaterih pametnih mož, ki upam, da se bodo na list naročili. (Tu sledijo naslovi.) Ko bodo ti prijatelji vsi naročniki lista, se bom obrnil še na druge in Vam poslal nadaljnje naslove.

A. S., Mislinjska dolina.

Že od rojstva Vašega cenjenega lista »Edinosti« skrbno zasledujem znanstvene, kulturno politične in gospodarske članke, v katerih časopis zastopa najglobljе interese našega naroda. Čim bolj opazujem naše narodno gospodarstvo, tem bolj vidim, da propada in se steka iz leta v leta tujemu kapitalu v roke. Zasledoval sem tudi Vašo poročilo o »Gvoždjarju« in se z Vami popolnoma strinjam. Že od nekdaj zastopam isto stališče, kakor »Edinost«. Zadnji čas so me posebno zanimala gospodarska razmotrivanja v Vašem listu. Prosil bi Vas, da mi pošljete naslov Sotiskega in podlistkarja, ki piše o židovskih problemih.

P. R., Maribor.

... Kolikor imam zadnji čas stike s čitatelji »Edinosti«, so z listom zelo zadovoljni. Le tako naprej!

A. P., učitelj, izpod Donačke gore.

Učitelji, razmetani po vseh kotih Slovenije, nimamo prilike biti v stalnih stikih s kulturnimi ustanovami, s katerimi so osrečeni prebivalci mest, zato željno prebiramo vsako publikacijo, ki stvarno obravnava naše kulturne, gospodarske in socialne probleme in ki kaže pravilno pot napredka slovenskega naroda. Takšna publikacija je tudi »Edinost«, ki neusmiljeno in odkrito obravnava vsa javna vprašanja. »Edinost« pa je tudi glasilo, ki se odločno bori za koristi slovenskih kulturnih delavcev-učiteljev in za boljšo bodočnost slovenske šole, zato bi naj ne manjkala v nobeni zavedni učiteljski hiši.

D. Š., učitelj, Maribor.

Taka pisma, ki so često pisana z okorno roko, ki je bolj vajena pluga in kose kakor peresa, so uredniku v časih in prilikah, ki za tisk niso najugodnejše, marsikdaj prava uteha in vzpodbuda za nadaljnje delo. Od srca se jim torej na tem mestu zahvaljujem in jih prosim, da mi še nadalje pišejo svoje sodbe in nasvete. Potrudil se bom, da bom njihovim željam v okviru danih možnosti ugodil.

Urednik.

Nasveti za čisto raso

Neka revija, taka namreč, ki silno mnogo govori in piše o čistosti rase, saj so jo v ta namen tudi ustanovili, daje nasvete, kako bi to najlažje dosegli. Govori o koristnosti zračnih napadov, ki bojda mnogo pripomorejo k čisti rasi in higijeni. Tako-le modruje:

»Naiboli obliudeni deli bodo radi napadov iz zraka naiboli trpeli. Toda tu vendar stanujejo nairevnejši, ki niso imeli uspeha v življenju. Na ta način bodo ti ljudje izginili. Poleg tega, da bo mnogo mrtvih, bodo bombardiranja povzročila zmešnjave, ki je ne bodo mogli prenesti ljudje s slabimi živci. Bombardiranja nam bodo pomagala najti neurastenike in jih izločiti iz družbe. Te bolnike bo treba potem steirizirati. To bo zagotovilo siguren plemenski izbor.«

Ali niso nasveti enostavni?

ŠIRITE „EDINOST"

Ob obletnici „Edinosti"

Zakaj se je „Edinost" priljubila?

Slovenci smo narod društev in časopisov. Ker nas je premalo, je zato toliko več društev in pisane besede, s čimer mislimo nadomestiti našo malost. Čeprav živimo v zelo nevravnovešenih časih in nestalnih okoliščinah, tako zunanjepolitičnih kakor naših domačih, je vendar v nas še nekoliko optimizma, ki nas tira z vero v našo pravilnno stališče v prihodnje dni. »Edinost« je zrastla iz te vere. Zato je koj našla pravilno orientacijo, postaviti se v službo te vere, ne glede na situacijo na levi ali desni, ne glede na trenutne osebne ali strankarske pozicije, ne glede na gmotne privlačnosti, kakršne so pri nas rodile marsikatero jalovo rastlino, ki ni pognala korenin in je brez vidnega ali nevidnega vpliva usahnila. »Edinost« je ostala, obhaja te dni prvoletni jubilej in gleda z zadoščenjem nazaj na plodonosno in ponosno leto.

Slovenci smo narod društev in časopisov. Čudovit narod smo. Kakor mravlje smo majhni nasproti bremenu življenja, a vendar smo vsled kulture in žilave vztrajnosti vpliven in dostikrat odločilen faktor v državi. Žal pa so i društva i časopisi tako često našemu bistvu škodovali, da nosimo razcepljenost kot neko prokletstvo že skoraj sto let na svoji grbi, razcepljenost, prokletstvo, ki so ga cepili v naše narodno telo ravno ta gosta društva in časopisi. Za 20-letnico potencirane politične vzgoje smo prišli skoraj tudi pri nas tako daleč, da radi političnega nasprotstva, ki ne vsebuje v bistvu prav nikakega svetovno-nazornega gledanja, uničuje sosed sosedu trs ali mu zapali hišo nad glavo. Da tukaj ni nekaj v redu, je čutil vsakdo izmed nas, posebno mladina, ki se je sita brezplodne slovenske preteklosti zamislila lepšo bodočnost. Če se še pojavlja reakcija, je to le znak, da smo na pravi poti.

V tak čas se je lani osorej rodila »Edinost«, ki je postala v trenutku organ mladine in ljudstva. Realistično misleča jugoslovanska mladina, slovensko zavedna, iz ljudstva, iz našega delovnega človeka rastoča brst in cvet in sad, je v našem časopisu znala najti pot in sredstvo do popolne dograditve našega narodnega doma. V vseobčem stremljenju k temu cilju smo kamen, s katerim bo čas-zidar podprl ta naš narodni dom, da bo čim močneiši in odpornejši. »Edinost« je postala ljudski organ, ki hodi svojo nezavisno pot, uči, bodri, razveseljuje, obvešča in zabava in ki jo sleherni Slovenec rad bere.

»Edinost« se je priljubila obrtniku, kmetu, delavcu, uradniku, moškemu in ženski. Želja čitateljev je, da naj to poslanstvo nadaljuje v njih zadovolistvo in v čim lepše življenje slovenskega delovnega ljudstva.

a. p.

„Edinost" in kočevski Slovenci

»Edinost« obhaja te dni jubilej. Eno leto borbenega življenja v današnjem razvnanem času je že nekaj, eno leto borbe za pravico in zmago slovenske miselnosti pa je bilanca, ki jo ob svojem mladem jubileju more zaznamovati »Edinost«, ki si je prav zaradi svojega konstruktivnega poročanja utrla v poplavi raznih časopisov zmagovito pot s srca zavednih slovenskih ljudi. Potemtakem ni prav nič čudnega, če se je ta tednik tako priljubil tudi kočevskim Slovencem, ki vedo ceniti narodno obrambno poslanstvo »Edinosti«, saj sami takisto stoje iz dneva v dan v borbi za naš jezik, našo pesem in za načela, ki jih ima «Edinost« zapisane v svojem programu. Leto dni že prinaša »Edinost« poročila iz Kočevske, iz deželice, kjer zavedno slovensko ljudstvo še ni okusilo tiste gospodarske svobode, za katero so se že pred dobrimi dvajsetimi leti borili najboljši sinovi našega naroda. Leto dni že prinaša od tedna do tedna članke, ki se nanašajo na navidez tako zapleteni kočevski problem, ki pa bi se s pametnimi gospodarskimi ukrepi naših političnih in gospodarskih krogov lahko že davno odpravil v zadovoljstvo kočevskih Slovencev, ki so stražarji naše besede na negostoljubnih kočevskih tleh. Vse to so dejstva, mimo katerih danes ne more nihče, ki mu je usoda kočevskih Slovencev pri srcu. **Zategadelj ni prav nič čudnega, da se je »Edinost« priljubila pri kočevskih Slovencih, zlasti še pri slovenskem delovnem ljudstvu na Kočevskem!** Ni samo slučaj, da je »Edinost« že v svoji prvi številki objavila »Kočevsko pismo«, članek, v katerem je z lahkoto razbrati vse težnje in težkoče, ki danes še tlačijo kočevske Slovence. Od tega je leto dni, ko je »Edinost« v omenjenem članku pribila sledeče resnice:

»Gospodarski in narodnostni obraz Kočevske postaja od dne do dne bolj grotesken. Prav nič ne pomaga, da si takozvani prvaki kočevske deželice, ki že vsa povojna leta merijo z glasovi ob volitvah sile slovenskega in tujerodnega ljudstva, na tem narodnostno mešanem otočku slovenske zemlje natikajo na obraz maske in nočejo pogledati dejstvom in socialni zaostritvi med slovenskim sproletariziranim življem in tujerodnimi, gospodarsko nezavisnimi mogotci do dna. Čas, ki je bil vedno najostrejši sodnik gospodarskim in narodnostnim zablodam, prihaja z dolgimi koraki nasproti vsem tem zavoženim problemom, ki so življensko vodilo in gibalo pozabljene kočevske deželice in pozabljenih Slovencev, ki nezaščiteni, gladni in razočarani nad delom svojih voditeljev vedno globlje tonejo v blato osvajevalnih teženj tistih, ki sta jim naš jezik in naš trpeči slovenski človek deveta skrb! Čas pa bo obračunal z vsemi, ki že dolga leta niso zmožni — ali zaradi minljivih političnih aspiracij nočejo — prisluhniti kriku slovenskega kolona na Kočevskem!«

Leto je minilo, odkar sem napisal te besede v »Edinost«. Medtem smo doživeli marsikaj, kar nas je navdajalo često s pesimizmom — toda samo za kratek čas. **Kaiti dokler bomo imeli kočevski Slovenci »Edinost«, ki se je vedno brezkompromisno borila za naše pravice, dotlej smemo optimistično zreti v bodočnost!** Saj mora priti čas, ko bodo tudi kočevskim Slovencem napočili lepši dnevi, ko bodo ti naši rojaki zaščiteni in gospodarsko okreplieni mogli izvojevati na Kočevskem tisto zmago, za katero so šli v boj in za katero se z njimi vred bojuje tudi »Edinost«! Vera v ta čas je močna! In kdor veruje, tudi zmaga! Kdaj bomo dosegli ta cili, danes še ne moremo prerokovati. Ampak bomo ga!

Takrat bo tudi »Edinost« lahko obhajala lepši in svetlejši jubilej, v zavesti, da je borce in zmagovalce za slovensko in gospodarsko samostojno Kočevsko v narodno obrambnem duhu vzgojila — ona!

Lojze Zupanc.

Naše premalo znano Prekmurje

Pozimi je glavna sezona predavanj, ki se vrstijo sedaj drugo za drugim. Posebno Ljubljana prednjači z njimi. Ne samo vsak dan po eno, kar več na en dan je včasih predavanj, da najde vsak človek vsaj enkrat na teden nekaj, kar ga res zanima, ali pa stoji celo pred problemom, kako se naj razdeli, da česa ne zamudi.

Bilo bi gotovo o vsakem predavanju marsikaj povedati, toda zaenkrat naj opozorim le na nedavno predavanje gosp. prof. Novaka o Prekmurju in rabskih Slovencih v okrilju CMD v Ljubljani. Predavalnica — Hubadova dvorana — je bila sicer majhna, tudi električni tok ni odgovarjal za dobro projekciio samo po sebi odličnih slik, toda to so le zunanjosti. Predavatelj, rojen Prekmurec, nam je v toplih in izčrpenih besedah podal najprej kratek geografski opis Prekmurja, ki ga delimo na Ravensko na vzhodu, Dolensko na jugozapadu in Goričko na severozapadu. Pokazal nam je zanimivosti Dolnje Lendave, Murske Sobote in neštetih drugih večjih krajev, katerih značaj se toliko loči od naših ostalih krajev in mest. Seznanil nas je z zgodovino, literaturo, narodnim preporodom in osvobojenjem (12. avgusta 1919) tega od nas mnogo premalo poznanega dela Slovenije. Ni se ustavil pri sedanjih mejah, temveč nam je pripovedoval tudi o rabskih Slovencih, kjer prebiva v 9 vaseh še 7000 ljudi, ki govorijo naš jezik. Tako malo nas je, pa še ne moremo imeti vseh v evidenci. Pri Radgoni segajo tudi v Nemčijo posamezne slovenske vasi. Predavanje so spremljale številne slike, ki so dale pravilen dojem o prostrani oziroma hriboviti pokrajini, o njenih naselijih in o umetniškem ustvarianju v tem delu Slovenije. Spoznali smo ljudi, ki so se trudili za narodnostni dvig in procvit Prekmurja, slišali smo odstavek v prekmurskem narečju o »Gostüvanju«.

Predavanje je bilo jako zanimivo, še posebej za tistega, ki je Prekmurje vsaj nekoliko poznal po svojem bežnem obisku. Ob tej priliki naj omenim, da je mogoče napraviti iz Maribora s kolesom preko Ormoža, Varaždina, Čakovca, Dolnje Lendave, Murske Sobote, Zg. Lendave, na Sv. Jurij pri Rogaševcih ter Cankovo, Zg. Radgono in Sv. Lenart zopet nazaj na Maribor pot v 5 dneh po deloma prav dobrih cestah preko Ormoža, Ljutomera na Dolnjo Lendavo celo v štirih. Lahko ugotavljam, da ne bo nikomur žal, če se za to pot odloči. Že sedaj pa opozarjam, da namerava iziti še letos monografija o Prekmurju, ki bo zamašila veliko vrzel v poznavanju naše najožje domovine.

Lid.

»Zadružni vestnik« št. 1. List je glasilo Zveze slovenski zadrug, ki je s to številko začelo s svojim desetim letnikom. Članke so objavili Janko Furlan »Nauk in zgled«, Dolfe Schauer »Uprava zadruge po novem zadružnem zakonu«, Ivan Nemec »Kaj moramo storiti, da zadruga ne bo trpela«, prof. S. Borodaewsky »Nova Češkoslovaška in zadružništvo«. Slede sporočila Zveze in zadružni gospodarski pregled.

Tehnika in gospodarstvo št. 11—12. Ta zadnja številka 4. letnika prinaša članke dr. A. Vogelnika »Determinante jugoslovanskega izvoza pšenice«, univ. docenta dr. Vl. Murka »Finansiranje investicij naših samouprav s posojili hranilnic (v zvezi z novo uredbo o občinskih hranilnicah), ing. dr. Matanović priobčuje članek »Ob dunajskem kongresu Svetovne energijske konference«, sledi Bibliografija in Beležke.

SOCIALNA IN ZDRAVSTVENA SLIKA VASI

JOSIP UDOVIČ

V četrtek, 26. p. m. je priredil Socialno ekonomski institut v Ljubljani v dvorani zbornica za TOI predavanje dr. Iva Pirca: »O socialno zdravstvenih problemih in raziskovanjih slovenske vasi«. Predavanje, ki je že po temi zanimivo, je privabilo prece jposlušalcev, ki so sledili izvajanjem g. predavatelja s potrebno pozornostjo.

»Vas je rezerva našega naroda, iz katerega izhajajo vse zdrave korenine, ki oživljajo narodno telo«, je pričel g. predavatelj. Po kratkem opisu odnosov vasi do mesta, ki so pokazala, da je vas v vsakem pogledu zapostavljena na korist mest, ki poskušajo zvaliti svoja bremena z različnimi dajatvami na vasi, je predavatelj prešel na jedro vprašanj samih.

Trpljenje kmeta in delavca, ki garata od samega jutra do poznega večera ob nezadostni in kvalitetno slabi hrani, je izvor mnogih bolezni, ki so danes na vasi tako številne. Najslabša prehrana ljudstva je v Halozah in Slovenskih goricah (vinčarii), kjer mora opravljati človek največkrat brez kruha in ob slabem kosilu najtežja dela. Zajtrka, večerje in drugih prikuskov, ki so poznani v mestih, tu ljudstvo sploh ne pozna; zategadelj je v teh krajih tudi največ raznih bolezni kot posledica slabe hrane.

V zvezi s padanjem rojstev, ki postajajo zelo nevaren pojav v našem narodu, je zlasti pereče dejstvo, da je največji padec rojstev v severnih predelih Slovenije, pred vsem v obmejnih okrajih. V tem pogledu prednjači okraj Maribor. Sledijo mu drugi okraji kot Gornji grad, Ljutomer, Laško, Litija in Ljubljana-okolica. L. 1921. je bilo povprečno na vasi 30.7 rojstev na 1000 prebivalcev, l. 1937. pa še samo 22.15. Padec je torej za 8.55. Značilno je, da je znašal padec rojstev do l. 1931. samo $^1/_{10}$, od tega leta dalje pa se je povečal do l. 1935. za $^1/_5$. Brez dvoma je treba iskati vzroke tega velikega padca rojcev. Po vseh znakih sodeč bodo rojstva padala še naprej, saj si mnogi prav radi obupnih razmer ne morejo poročiti, in rezultat: mani otrok. Gotovo pa je tudi, da opomba tajnika Delavske zbornice g. Uratnika ni brez podlage, da je v padanju rojstev treba iskati posledice svetovne vojne. V vojni, ko je družinsko življenje pod pezo razmer povsem zastalo, je takoj po vojni število porok raslo, da se je nadoknadilo to, kar je bila vojna preprečila. Ker pa je bilo v vojni tudi število rojstev zelo nizko, bo padec rojstev še večji, kot pa je bil dosedaj, ker ne bo ljudi, ki bi ustvarjali nove družine. Pa tudi v bedi moramo iskati vzrokov padanja rojstev.

Tudi umrljivost je na podeželju še celo velika. Medtem, ko je znašala v mestih l. 1924. še 16.98, je padla v 10 letih na 10.2. Na vasi pa se ni zmanišala v taki meri kot v mestih. Od 17.4, kolikor je znašala umrljivost l. 1924 na vasi, je padla v l. 1935 na 15.7, tako, da je znašala povprečno v l. 1935 14.4. Ali ni tukaj vidna dovolj jasno ta velika razlika?! Največja umrljivost je zopet v severnem delu Slovenije in sicer v okrajih: Ptuj, Dol. Lendava, Maribor, Ljutomer in Murska Sobota.

Nalezljive bolezni, kljub vsem higijenskim napravam do danes na vasi še niso padle. Okraji: Krško, Brežice, Črnomelj, Novo mesto, Celje in Ptuj so še danes v stanju, da se padec nalezljivih bolezni ne pozna v taki meri, kot bi bilo želeti.

Dá na stanje nalezljivih bolezni kvarno vplivajo slabe stanovaniske razmere, je razumljivo samo ob sebi. Če spi v pro-

Kulturna obzorja

Gledališke svečanosti v Ljubljani

Gostovanje Narodnega gledališca iz Maribora

Na svečnico, dne 2. februarja t. l., so se z odkritjem spomenika Ivanu Cankarju (delo akademskega kiparja Nikolaja Pirnata) v veži ljubljanske drame pričele svečanosti za počastitev dvojnega jubileja: dvajsetletnice smrti največjega slovenskega dramatika Ivana Cankarja in dvajsetletnice obstoja samostojnega dramskega gledališča v Ljubljani. Pomembnemu dogodku je prisostvovalo tudi odposlanstvo mariborskega gledališča, v čigar imenu je upravnik dr. Radovan Brenčič poklonil pred spomenikom lep venec. Odkritju spomenika je sledila slavnostna akademija v drami. Pomen Cankarjevega dela za slovensko narodno življenje je v izklesanem govoru prikazal književnik France Koblar, nakar so po globokem izboru sledice recitacije iz Cankarjevih del, ki so jih z velikim razumevanjem podali člani ljubljanske drame, gospodje Levar, Debevec in Jan ter gospa Šaričeva, ki je pretresljivo zgodbo o grešniku Lenartu v polnosti svojega liričnega glasu izpovedala z brezprimernim dojmom.

Večerna predstava Cankarjevih Hlapcev je bila nova manifestacija svobodne Cankarjeve besede in misli.

Uprizoritvam drugih domačih del, ki so nato izpolnile spored preteklega tedna, je v torek zvečer sledilo gostovanje mariborske drame s Cankarjevim Kraljem na Betajnovi.

Kljub temu, da sta ljubljansko in mariborsko gledališče edini slovenski poklicni gledališči, do izmeničnih gostovanj celotnega osebja ni prišlo vse do dvajsetletnice obstoja samostojne ljubljanske drame. Zato je sedanji nastop mariborskih igralcev v Ljubljani vzbudil tem večje zanimanje in večer mariborskega gostovanja je pomenil dvojen praznik.

Ljubljansko občinstvo je gledališče napolnilo do vrha in mariborskim umetnikom pripravilo najprisrčnejši sprejem. Na odru sta v imenu ljubljanskega gledališča goste pozdravila in obdarila z venci upravnih ljubljanskega gledališča pesnik Oton Župančič in predsednik Udruženja slovenskih igralcev v Ljubljani Lojze Drenovec. V imenu mariborskega gledališča sta se zahvalila upravnik dr. Radovan Brenčič in predsednik Udruženja slovenskih igralcev v Mariboru Pavel Rasberger. Močno tovariško čustvo in pomen zavesti nalog skupnega dela obeh odrov v službi **enega slovenskega gledališča**, nista zvenela samo iz govornikovih besed, ampak sta polnila ozračje vsega večera, ki je bil eden najlepših dogodkov v zgodovini ljubljanske drame.

Predstava mariborskih gostov je v skrbni režiji g. Jožeta Kovača dosegla popoln uspeh. Ni samo iznova potrdila sodbe, da je ravno v Kralja na Betajnovi Cankar vložil svojo največjo dramatično silo, ampak je dokazala tudi moč mariborskih igralcev, ki so po dvajsetih letih težkega in napornega dela prvič strnjeno v Ljubljani dokazali, da so taki umetnini tudi kos. Pred vsemi je stal v ospredju g. Jože Kovič, ki je v vlogi župnika postavil na oder nedosežen lik in celo pri odprti sceni ponovno izzval odobravanje. Kot prava umetnika sta se predstavila tudi g. Pavle Kovič v težki vlogi kralja na Betajnovi in g. Vladimir Skrbinšek, ki je z Maksom ustvaril posebne vrste cankarjanski tip. Tudi nosilci ostalih vlog (Zakrajškova, Rasbergerjeva, Simčičeva, Savinova, Nakrst, Kosič, Gorinšek, Razberger iberger i. dr.) so se lepo zlili v celoto.

Že po prvem dejanju je zaoril po gledališču viharen aplavz, ki ni veljal samo odobravanju lepe igre, ampak je hotel biti obenem tudi topel izraz ljubezni in priznanja vsem umetniškim in narodno obrambnim nalogam mariborskega gledališča. Ob koncu se je aplavz še stopnjeval in v občinstvu je vstala splošna želja, da bi to gostovanje ne ostalo osamljeno, ampak da bi se s ponovnimi izmenjavami prijateljski odnosi med najvažnejšimi slovenskima kulturnima ustanovama čim dalje bolj utrdili.

Dr. S. T.

Dnevni tisk — dušna hrana množic

Zanimivo bi bilo sestaviti statistiko o tem, koliko in kateri ljudje iščejo duševno hrano zgolj v dnevnem ali tedenskem tisku, koliko in kateri predvsem v religiji in nabožnem berilu ali le v filmu in koliko ljudi si upijanja zavest v vinu in razvratu. Brez dvoma bi dognali, da se **ves dan zaposleno ljudstvo na podeželju** po večini zateka k duševni hrani, ki mu je dostopno ob prostem času. V nedeljo preždi nekaj ur ob svojem cenjenem tedenskem listu, gre k maši, pridigi, litanijam, verskemu popoldanskemu pouku in včasih pogledat igro na vaškem odru. **Elita industrijskega delavstva in ostalega mestnega proletarijata** — kolikor je o tem mogoče pri nas govoriti — črpa svojo duhovno silo, kolikor dopuščajo razmere — v kulturnem, strokovnem in političnem delu v svojih organizacijah. Večina tega sloja pa je po tolikih zavoženih bojih in v stalnem strahu za kruh postala apatična ali jo je pa zajel val svetovne lažikulture, ki ubija množicam narodno in stanovsko zavest in iskreno čuvstvovanje in neposredno gledanje. Temu sloju je dostopen razen kina in trafikarske dinarske literature tudi dnevni tisk, ki je afiširan po deskah za tiste, ki si ga sami ne morejo naročiti. Ta dneveni tisk ve, da mu afiširanje ne donaša denarja, toda s tem izpolnjuje drug namen: po svoje hoče oblikovati javno mnenje. — Veliko večjo vlogo igra dnevni tisk v življenju **meščanstva in podeželskega srednjega sloja** (posestnikov, obrtnikov), ki so v večini naročniki dnevnih listov, ker zmorejo naročnino in utegnejo brati. Statistika bi ugotovila, da konzum dnevnega tiska pri teh slojih ni v nobenem razmerju z resno literaturo. Da črpa večina srednjega stanu, podeželskega in mestnega, in celo večina šolanih ljudi svoje znanje in gledanje na dogodke v svetu edino le iz dnevnega tiska.

Kako oblikuje ta tedenski in dnevni tisk duševno podobo bralcev? (Govorim le o tisku, ki ima še korenine v predvojnem slovenskem življenju in je ločen v dve znani skupini).

O politični vzgoji tega tiska smo še mnogo govorili. Poznamo njegovo enostransko in nedosledno vzgojo, ki je pač v skladu s prakso v slovenskem političnem življenju. Prav tako vemo, kako enostranska je poročevalska služba na vseh drugih področjih: po svoje ustrojena, gledana skozi dogmatična očala, ki se človeku ne približuje, temveč polaga njegova dejanja na svoje merilo in izreka obsodbe in deli odpustke. V človeku vidi le predmet, objekt, na katerega mora vplivati kakor mu narekujeta služba in gospodar.

Kje je v jedru pogrešeno pisanje tega tiska?

Prav gotovo v tem, da ne zavzema (in tega v današnjih razmerah tudi ne more) do življenja tistega odnosa, ki bi ga kot resen informator moral. Informativen list mora ljudi informirati, obveščati, toda pustiti, da si ti sami ustvarjajo sodbo. Ne sme izvajati nasilja nad človeškim razumom in čuvstvovanjem. Seveda ne more biti do življenja indiferenten. Sme in mora nakazovati vzroke, toda ne vsako poročilo zaključiti z nedvoumno ugotovitvijo. Kolikokrat beremo v listih štiri, pet vrstic: »Nečloveška mlada mati... Radi nesrečne ljubezni... Brezvesten tat...« Vse take ugotovitve, ki so že ustaljen običaj, so tvegane in zahtevajo od pisca pač malo čuta odgovornosti do ljudi. In tako naš dnevni in tedenski tisk ugotavlja na vsaki strani, v vsakem stolpcu. Taka površna, mehanična, plitka in brezčutna vzgoja množic ubija v njih čut za človečansko in kompleksno gledanje, kar pomeni: dogodke je treba gledati v sestavi neštetih vplivov in vzrokov v človeku in izven človeka.

Seveda se dnevni tisk ne more spuščati v razprave in razglablianja, to je delo mesečnih časopisov, knjig, referatov. V poplavi dogodkov ne more vsega analizirati, razčleniti in po globokem in tehtnem preudarku ugotoviti: zato in zato se je tako zgodilo. Tega ne more, zato pa še ni upravičen soditi in ugotavljati šablonsko, površno. Zato naj bi ostal pri golem poročanju. Kadar pa je potrebno, naj bi nakazoval odločilne momente in okoliščine, ki osvetlijejo dogodke ali probleme. Bralce naj bi s tem navajal k globljemu gledanju in jim dal čutiti, da jim je tedenski in dnevni tisk že daleč ne zadošča kot vsakdanja in edina duševna hrana.

C. Z.

Okrog ustanovitve Celjskega kulturnega društva

Po več ko enem letu dela in priprav se je posrečilo celjskim kulturnim delavcem ustanoviti C K D. Ustanovitelji so hoteli položiti temelj načrtnemu kulturnemu delu, ustanoviti forum kulture in zbrati v njem celjske mojstre glasbe, palete in besede, katerih edini namen naj bi bil: gojiti slovensko besedo, sodobno kulturo in jo popularizirati, z združenimi močmi dajati narodu to, kar je dolžnost tistih, ki jim je bila dana možnost in so imeli voljo, da so razvili svoje duševne darove.

Bilo je zamišljeno, da bo C K D predstavljalo to, kar predstavlja v Mariboru Umetniški klub. Da se bodo na občnem zboru zbrali celjski javni delavci, si iz svoje srede izbrali odbor, sestoječ iz zastopnikov posameznih strok in morda kulturnih društev. Da se bodo pomenili o delu, ki zahteva zrelosti, požrtvovalnosti, nesebičnega gledanja na slovenske razmere. Kulturno delo naj bi kot najznačilnejši dokument narodnega življenja kazalo pravo pot, ker naj bi bila kultura, prava in iskrena kultura ,nekaj, česar ni mogoče monopolizirati. Vsaj to javno udejstvovanje naj bi družilo vse v eno skupnost!

Toda Celje je doživelo nekaj, česar ni pričakoval nikdo, ne kulturni delavci te ali one smeri. V povorki je prišlo iz bivšega Orlovskega doma 150 mladeničev in mladenk, izvoljen je bil odbor brez najaktivnejših javnih delavcev, ki so organizirali Celjski kulturni teden in pripravili tudi C K D. Umetniki in izraziti kulturni delavci — komponisti, slikarji in literati so ostali zunaj. Saj njim ni za odborniška mesta, toda društvo je izgubilo s tem, da je postalo Prosvetno društvo št. 2, svojo upravičenost in zato pač ne more več računati na sodelovanje najvidnejših mož kulture v Celju.

Vprašanje potrebe po kulturnem središču v Celju je torej spet odprto in pričakuje zaneslivejšo rešitev.

C. Z.

Koncert „Sloge" v Rogaški Slatini

Letos poteče petnajsto leto, kar orje edino sodobne pesmi v našem podeželju razen nekaterih drugih podeželskih pevskih društev tudi pevsko in prosvetno društvo »Sloga« v Rog. Slatini. Posebno zadnja leta opažamo pri tem vsestransko delavnem društvu resna prizadevanja, dvigniti se nad gladino »popevanja«, kot je petje pri večini podeželskih društev več ali manj priložnostno, ter se povzpeti tako rekoč do nekega višjega umetniškega stremljenja.

Zadnji večji koncert »Sloge« se je vršil ob priliki društvene 10-letnice pred petimi leti pod vodstvom pevovodje g. Vinka Fišerja, lani posebej pa dobro uspeli koncert pevskega okteta, katerega je izvežbal šol. upravitelj g. Rudolf Predan. Oba koncerta sta pokazala resno umetniško noto in bila za ljubitelje sodobne slovenske in jugoslovanske pesmi zanimiv kulturni dogodek. Zbor, ki je štel večinoma dobre, glasovno izvežbane in pevsko disciplinirane »stare« pevce, se je lani jeseni pomladil še z več svežimi glasovi, a pevovodstvo je prevzel delavni učitelj od Sv. Florjana g. Boris Ferlinc. Ta je ustvaril iz zbora občutno in zelo simpatično pevsko družino, s katero je nastopil na Svečnico, dne 2. februarja 1939., na dobro uspelem koncertu. Koncert se je vršil v prosvetni dvorani Aleksandrovega doma, katero je napolnilo številno občinstvo do zadnjega kotička.

Spored je obsegal 17 točk, in sicer 4 Adamičeve (Lucipeter ban, Šel sem po zelenem travniku, Oženil se bom, Planinec), 1 Aljaževo (Naš dan), 1 Devovo (Tihi veter), 1 Foersterjevo (Razbita čaša), 1 Gajićevo (Pesem srbskih komitov), 1 Jenkovo (Na morju), 2 Mirkovi (Jutro. Na trgu), 2 Pavčičevi (Potrkan ples. Pred durmi), 1 Prelovčevo (Jaz bi rad rdečih rož), 1 Škerjančevo (Vizija), 1 Schwabovo (Večer na morju), ter 1 narodno (Sem se rajtav ženit).

Dokaj težek in ravnovrsten program so odpeli pevci na pamet. Zbor je pokazal odlično disciplino in ubranost. Vsi glasovi so bili ubrani in sorazmerno dobro zastopani; nastop pogumen, glasovno izveden vdlično. Pevovodja obvlada položaj in je dokazal med sabo in zborom globoko harmonijo in veščo roko. Učinek zbora na poslušalstvo je bil globok in občinstvo ni štedilo z priznanjem. Pevovodja je prejel lep pokal. Njemu in zboru, istotako okteta in solistoma je čestitati!

*

Letos praznuje »Sloga« 15-letnico obstoja in namerava organizirati prvo nedeljo avgusta (6. avg. 1939) velik pevski zlet v Rog. Slatino, ki bi se ga udeležilo po možnosti čim več pevskih društev iz vse Slovenije. Vršil se bo tudi skupni koncert in event .druge pevske prireditve. Nameravana proslava 15-letnice zna biti ena največjih pevskih prireditev letošnjega leta v Sloveniji. Opozarjamo nanjo že sedaj!

P.

Radio — propagandno sredstvo

September 1938 je pokazal, kako se da radio odlično uporabiti kot propagandno sredstvo.

Italijani, ki so že takrat dali dober zgled, so angažirali sedaj za radio postajo Bari znamenitega Arabca Abdula Wahaba, ki je nekak Morice Chevalier. Angleži pa so se tudi nekaj naučili od Italijanov in so razpisali natečaj za talentirane arabske komponiste. Večji uspeh pri poslušalstvo so baje dosegli Angleži . . .

storu 14, 16 in 18 m² po 6, 8 in celo 9 oseb kot v okrajih Konjice, Dolnja Lendava in v nekaterih ostalih predelih Slovenije, predvsem na Dolenjskem, ni pričakovati zadovoljivega zdravstvenega stanja prebivalstva.

Končno je g. predavatelj še omenil delo Državnega higijenskega zavoda v Sloveniji na tem področju, ki je preiskal predlansko leto 16 vasi v Prekmurju, lani pa je nadaljeval to delo nadaljeval to delo v Beli Krajini. Radi lažjega razumevanja je g. predavatelj prečital poročilo o raziskani vasi Melinci v Prekmurju ob Muri.

Ob zaključku svojih izvajanj je g. predavatelj izrazil svoje mnenje o tem, kako bi se dalo rešiti vse to, tako težke in pereče probleme slovenske vasi. V njeni asanaciji, ki bi jo naj prevzela banovina, vidi g. direktor izhodišče za njeno rešitev. Asanacija, ko si jo zamišlja zelo obširno, je brez dvoma potrebna. Saj obsega poleg splošnega izboljšanja higienskih razmer tudi izboljšanje stanovanjskih hiš in njih načrtne zidave, ki naj bi bile sezidane tako, da bi najbolj odgovarjale potrebam vaškega prebivalstva in načina njegovega življenja. Naj omenim, da je slednje že dejstvo v mnogih državah in da skrbe zato potrebne ustanove.

Ko sem pričel razmišljati o zgoraj navedenih izvajanjih, katerih važnost moram na tem mestu podčrtati, so se mi misli ustavile tudi ob vprašanju: kako ozdraviti in rešiti slovensko vas propada.

Ako malo bolj spoznamo vso socialno in zdravstveno politiko, ki so jo vodili na vasi merodajni krogi, je potreba temeljito bičati njeno zgrešenost. Nikdar ni bilo opaziti dobro volje, da bi se pomagalo vasi, ampak se je vedno vodila vsa politika tako, da je vas v svojem razvoju bila zapostavljena.

Po statistiki je v Sloveniji 172.000 kmetskih družin, ki so vezane na zaslužek. Vse te družine so prisiljene, boriti se na škodo drugih poklicev, ki so tako prikrajšani na zaslužku. Marljive roke teh 172.000 družin nimajo zadostne zemlje, da bi si na njej pridelale najpotrebnejše, kar zahteva od njih življenje. Na drugi strani pa je zemlja v posesti nekoliko sto ljudi, ki je plodna, le malo ali slabo obdelana. In ta zemlja je po večini še v rokah tujcev, ki naš narod samo izkoriščajo! V pravični razdelitvi zemlje bi se dalo brez dvoma omiliti vprašanje preobljudenosti, o kateri se je tudi govorilo.

PREJELI SMO

Slovenska mladina št. 4 je pravkar izšla .Na uvodnem mestu prinaša članek Mladinsko vprašanje, v katerem razpravlja K. o perečih vprašanjih sodobne prebujajoče se mladine, njenem delu in gibanju. T. Kališ objavlja pesem Silvestrovo 1938, Drago Jeran Novoletni sonet, Janez Dobravec (mariborski) Zdaj in Angela Tiha želja. Vse te pesmi so izraz mladih duš in njih čustev. Prozo zastopajo: Martin Petrič v S. O. S. razglablja o dveh neenakih vrstah mestne mladine in pokaže, kje je pozitivna plat življenja. P. Novljan prispeva črtico Otrok pred krčmo, Tone G. pa Prodani spomin. Obe črtici imata socialni značaj. V zaglavju »Mladina po svetu« poroča D. A. P. o delu kitajske mladine za preporod kitajskega naroda in mir. K. pa obravnava delo ljubljanske srednješolske mladine. Razni citati in uvod k anketi o reviji sami in urednikovi pomenki zaključujejo številko. —u.

Zvonček št. 2. Uvodoma je objavljena pesem T. Epiha »Živalski list«, L. Zupanc je prispeval pravljico »Brodar in hči«, V. Pirnat opisuje zimske igre v sestavku »Poigrajmo se v snegu!«, J. Novak ima »Pravljico o snežinki«, Fr. Bevk »Pekleušček in Špela«, priobčena je nadalje pesem »Izpričevala«, aktualna sedaj ob prvem semestru, »Metuljček z dragulji« je kitajska pravljica, L. M. Škerjanc je pa dal »Zvončku« note za klavir z naslovom »Februar« (pust), »Prigode palčka Bobka« Franja Čiževa se bodo nadaljevale, list zaključuje »Pripovedka o Luki Prismuki Vinka Bitenca, pesem »Bela vojna«, Ant. Debeljaka indska basen »Plašni zajček«, I. Razpotnika »Skrivnost zelene jame«, Miloša Vesela »Rože na oknu«, pisma čitateljev, uganke in novice.

Sadjar in vrtnar št. 1 objavlja članek Jos. Priola »O zimskim škroplienju sadnega drevja«, Josipa Cotica »Načela pridobitnega gospodarstva«, ing. J. Rustje »Kaparji«, Škulja Andreja »Gnojite sadno drevje z apnom«, F. K. poročilo o »Konferenci sadjarskih strokovnjakov v Beogradu«, Dr. Bl. »Zajčja pravda, ki presega vse meje«, dalje »Nekaj novega za vrtnarje«, Škulj Andrej »Od kod je naša zelenjad«, ing. I. Rustja »Zajedavci na povrtnini«, ing. C. Jeglič »Gledičija« in manjši sestavki in poročila.

SKRBI ZA »EDINOST«!

Gospodarstvo

Pred novim povečanjem izvoza v Italijo

Jugoslovanski klirinški saldo popolnoma izravnan

Iz Beograda je ta teden dospela kratka vest, da je Italija klirinški saldo (trgovinski dolg) popolnoma izravnala. V poslednjih štirih dneh so italijanski uvozniki plačali nad 2 milijona dinarjev in s tem izravnali obojestranske terjatve. Naši izvozniki torej lahko že v nekaj dneh dobijo svoj denar.

Vest na prvi pogled ne kaže bogve kakšne važnosti, je pa za našo izvozno trgovino velikega pomena. Kajti baš klirinški saldo je bil kriv, da je Jugoslavija zadnjo leto veliko manj izvozila v sosednjo Italijo. Čimveč blaga se proda v inozemstvo, tem bolje —, tako vsaj se zdi na prvi mah, in vendar ima tudi izvoz svoje meje. Če gre preveč blaga preko meje, ob gotovih okoliščinah lahko zelo škoduje. To velja seveda samo za one države, s katerimi smo sklenili klirinški dogovor. Vsled težav v mednarodnem plačilnem prometu, povzročenih po gospodarski in denarni krizi, se je cela vrsta držav med seboj domenila, da bodo uvozniki plačali račune za kupljeno blago narodni banki lastne države ,te banke pa si bodo vsak mesec med seboj poračunavale in si prebitek vpisovale v dobro ali pa v breme. Deviz na ta način te države ne potrebujejo.

Jugoslavija je v Italijo izvažala veliko več kot pa je iz te države uvažala. Zato so bile njene terjatve večje kot italijanske. Prebitek ali saldo v korist naše države je vedno bolj rasel in je končno dosegel že tako veliko vsoto, da razlike z navadno izmeno blaga ni bilo mogoče več poravnati. Jugoslavija je morala omejiti izvoz v Italijo, hkrati pa stopnjevati uvoz iz Italije. Posledica tega ukrepa je bila, da se je razlika v medsebojnih dolgovih polagoma zmanjšala. Z Italijo smo imeli že tri klirinške račune, prvega v lirah, ostala dva pa v dinarjih. Sedaj je uspelo, da se je poravnal saldo tudi na poslednjem računu.

Ker so sedaj odpadle vse ovire, ki so doslej omejevale naš izvoz v Italijo, je računati s tem, da se bo v najkrajšem času prodaja blaga v to sosednjo državo zopet razvijala v normalnih mejah. Vendar bodo v to poklicana mesta budno pazila na to, da se bo vrednost izvoženega blaga gibala v dopustnih mejah, t. j. da bomo izvažali le toliko, kolikor bomo kupili od Italije. —c.

Zemljo tistim, ki jo obdelujejo

Vprašanje agrarne reforme se v naši državi noče premakniti z mrtve točke, čeprav bi bila razdelitev zemlje med kmete nujno potrebna v vseh predelih Jugoslavije in torej tudi v Sloveniji. V naši ožji domovini imajo ona posestva, ki merijo nad 20 ha skoraj polovico vse slovenske zemlje in to za gospodarstvo najboljše.

Veleposestniki navajajo v borbi proti agrarni reformi kot glavni razlog z ničemer utemeljeno sodbo, da bi namreč mala posestva ne mogla dodeljene ji zemlje gospodarsko dovolj racionalno vzdrževati ter, da bi radi tega plodna zemlja propadala v škodo narodnega gospodarstva. Ta demagoški šlager, ki gre v korist le ozkemu krogu, v katerem je premnogo tujerodcov, posedujočih največja in najdonosnejša zemljišča, se prav dobro obnaša že vsa povojna leta in čaka naš mali človek zaman na zemljo, ki jo nujno potrebuje za ohranitev golega življenja.

Da je navedeni izgovor veleposestnikov prazen, nam najlepše kaže primer Češkoslovaške, kjer je bila v veliki meri izvršena agrarna reforma. Tam je danes veleposestev z nad 100 ha v celem 0.6% vseh poljedelskih obratov (samo mala Slovenija pa ima okrog 200 veleposestev, ki merijo nad 200 ha in med temi jih je 60 z nad 500 ha!). Čeprav je bila v ČSR zemlja razdeljena, se vendar niso pojavile kvarne posledice, kakor zmanjšanje in motnje proizvodnje, pravilno in zadostno oskrbovanje mest s pridelki itd. Gesla demagogov so se pokazala kot prazna pleva. Pač pa se je v nasprotju s tem povečal donos na 1 ha in je postajala ČSR vedno bolj neodvisna glede proizvodnje mesa, masti in mleka. Povečanje števila srednjih kmetij je povzročilo tudi močan napredek intenzivnih kultur in živinoreje. Ta srednja posestva imajo v ČSR 89% od celokupnega števila koniev, 91,8% rogate živine, 94% svinj in 99,5% koz.

Agrarna reforma, ki je dala ljudem zemljo, pa je tudi močno zavrla preseljevanje ljudi s podeželja v mesto. Število samostojnih kmetov se je povečalo za 6,7%. S tem se je zmanjšala socialna beda na vasi in obenem ojačila kupna moč podeželana.

Seveda pa ni ostalo samo pri goli agrarni reformi, marveč je država tudi finančno podprla napredek gospodarstva. Od 1919. do 1937. leta je bilo izdanih za ureditev potokov in hudournikov v skupni dolžini 619.516 km) 197,629.407 Kč. Za regulacijo strug, v svrho zaščite pred poplavami, uničevanjem žita, odnašanjem plodne zemlje in podobnim, je šlo v istem času 1.071,082.951 Kč (dolžina urejenega je znašala 2,678.248 km). Največjo pažnjo pa je posvečala ČSR izboljševanju zemlje, saj je bilo izdanih v te namene do konca leta 1937. celih 1.130,594.327 Kč, s čemer je bila melioorizirana zemlja v obsegu 310,344.409 hektarjev.

Tako je šla v Češkoslovaški agrarna reforma roko v roki z obilnim vračanjem ljudskega denarja nazaj med ljudstvo. Razdelitev zemlje med tiste, ki jo obdelujejo, je imela samo dobre posledice, predvsem pa se je povečala proizvodnja.

Nastaja vprašanje: Kdaj bomo pri nas doživeli dan, ko bo izvršena agrarna reforma in ko bo prešla slovenska zemlja iz tujčevih rok v last slovenskega malega človeka? Kakor želimo, da bi doživeli uresničenje teh želja, izvirajočih iz življenskih potreb, mi Slovenci prav tako hočemo, da bi prišlo do svoje zemlje tudi delovno ljudstvo v ostalih delih naše države.

NASE TRZISCE IN CENE

Goveja živina: voli 4—5 din, biki plemenski 5 din, za zakol 4—4.50 din, krave 4.25 (Štaj.) din, 5.50 din (na Kranj.), telice 4.50 do 6.50 din, teleta 5.50—8 din. **Svinje:** plemenske 6—12 tednov stare 120—290 din kom., debele svinje 8—10 din kg, pršutarji 7.75—9.50 din. **Konji:** 3—4 din kg žive vage. **Med2** 16—24 din kg. **Žito in krma:** pšenica 1.75—2 din, rž 1.50—1.90 din, ječmen 1.50—2 din, koruza 1.50—1.85 din, oves 1—2 din, proso 1.50 din, ajda 1.25 din, proseno pšeno 4. ajdovo pšeno 3.50—4 din, fižol 3—3.60 din, krompir 0.75—1 din. V Ljubljani, Kranju in na Koroškem so cene žitom v splošnem višje kot v drugih predelih. Seno se je prodajalo po 0.75—1 din, slama pa po 0.40—0.60 din za kilogram.

— —

* **Boljše cene** se dajo odslej doseči pri izvozu gotovih vrst blaga v neklirinške države. Narodna banka bo odkupovala dobljene devize v funtih po 258 dinarjev, kar je precej višje kot za ostalo blago. Ta določba velja za upognjeno pohištvo, ogradje in dele ležalnikov, razne lesne izdelke, deloma tudi za vino in papir, kakor tudi za dele zabojev, za te pa le pri izvozu v Palestino.

Beseda za zmernost

Zveza proti pijanstvu je ustanovljena

Prijatelji popolne zdržnosti v pijači in strastni sovražniki vsakršnega užitka kakršnih koli opojnih pijač so že davno ponovno poskušali alkoholizem ali pijanstvo, to — kakor pravijo — največje zlo naroda, odločno zatreti tudi pri nas. Med svetovno vojno je boj proti pijanstvu na sploh močno popustil, prav za prav čisto prenehal. To morda niti ni bilo prav. Le vprašajte može, ki so se srečno, bolj ali manj zdravi vrnili iz peklenskih strelskih jarkov, kako so jih novodobni vojskovodje včasi napajali in zalivali z najhujšimi opoji! Ali pa je bilo to za marsikoga celo edina rešitev . . .

Po svetovni vojni so se začeli nasprotniki uživanja opojnih pijač zopet zbirati, pri nas menda najbolj v takozvani Sveti vojski. Pa tudi slovenska Sveta vojska ni dosegla uspehov, ki bi bili omembe vredni. **Vsa ta, res že mučna prizadevanja niso mogla biti uspešna, ker niso temeljila na resnici in stvarnosti. Pretiravanje je sploh slabo sredstvo za dosego trajnih uspehov.**

Drugod po svetu govorimo lahko o stoletnih, vendar skoroda čisto zastonjskih bojih proti pijanstvu. Razlogi za to so v glavnem isti, ki smo jih prej omenili. Pridigovali so, da je vse, kar količkaj diši po alkoholu, strašen strup. Imeli so preveč nevernih Tomažev. Upravičeno.

Nekateri stari, posebno strastni bojevniki mednarodnega protialkoholnega pokreta so kazali mnoge znake nekih bolezni v sebi. Vsi niso bili niti pri zdravi pameti. Izkušeni zdravnik najboljše ve, da alkohol, ki brez njega zdravilstvo sicer ne more izhajati, v vsaki obliki in v vsaki količini takim ljudem lahko škoduje, zato jim ga ne zapiše. **Zdravstveni razlogi pri posameznikih za dosledno zavrnitev vsakršne opoine pijače pa niso veljavni za vse človeštvo, namreč za vse zdrave in normalne ljudi.** Zato bi bilo dobro, da bi vsakega »dobrovoljca« mednarodne svete vojske še pred sprejemom v to boino organizacijo zdravniško preiskali. Kako naj bolnik zdravi bolnika?

»Edinost« je že večkrat iskreno poročala o alkoholizmu ali o pijanstvu. Med drugim je prinesla v 24. številki od 23. julija članek »Pijanstvo« in v 29. številki od 27. avgusta 1938. razpravo »Vzroki pijanstvu«.

Ni vse pijanstvo, kar imenujejo pijanstvo. Ni vsaka opojna pijača brezpogojen strup za vsakega človeka, kakor neki ljudje tako radi trdijo. Nasprotno. Glavni vzroki resničnega pijanstva (nezmernosti in nerednosti v pijači!) so pa čisto v prvi vrsti neustrezne družabne in gospodarske razmere, v katerih živi pretežna večina našega kmečko-delavskega ljudstva.

O tem smo že večkrat govorili in bomo še govorili. Odkritosrčno. Za danes pa naj še na kratko poročamo o ustanovitvi posebne organizacije za borbo proti pijanstvu v Sloveniji. Nedavno, po dolgih, temeljitih pripravah so namreč ustanovili v Ljubljani »Ligo proti alkoholizmu«, ki bi jo mi rajši imenovali z domačo besedo: **Zveza proti pijanstvu.** V tej združitvi so za enkrat trije odseki: znanstveni, pravni in propagandni odsek. Te odseke bodo vodili strokovnjaki. Izvolili so sledeči odbor: predsednik dr. Ivo Pirc, odborniki sodnik Kovač, učitelj Vojko Jagodič, učitelj Miroslav Zor, nadzornik Janko Grad, prof. Venčeslav Čopič, učiteljica Mira Engelman, načelnik socialnega oddelka Anton Kosi, načelnik prosvetnega oddelka prof. dr. Sušnik, referent za vinarstvo kmetijski svetnik Vladimir Kuret, svetnik dr. Franta Mis, načelnik Svetel, apelacijski sodnik dr. Dolinar in konzistorialni svetnik Kalan. V nadzorstvu pa so: prof. dr. Gogala, gospa Klemenčičeva in gospa Golobova. Kmečko-delavski stan ni zastopan. Sicer same odlične osebnosti. Med njimi je več vzgojiteljev, kar je važno in potrebno.

Doznali smo, da bo nova protialkoholna ustanova bolj zmerna v svojih zahtevah in da ne bo toliko pretiravala, kakor so pretiravale in zato žalostno končale vse njene prednice. Mi se veselimo napovedane zmernosti v zahtevah mlade Zveze proti pijanstvu, ker bomo potem lahko sodelovali in tudi kaj res koristnega skupno dosegli.

Pisec teh vrst je prepričan, da je pametno zmerno pitje zdravih domačih pijač, predvsem pristnega vina in tudi sadjevca, koristno in naravnost jako potrebno zdravemu, normalnemu našemu delovnemu in resnično tudi delavnemu človeku. Zato pa priporoča in samo želi, da bi mogla vsaka zdrava domača krepilna pijača čim prej postati vskadanja, prava **ljudska pijača.** Ker pa to ni in je to še vedno mani, se je razpaslo in se še vedno bolj razširja narodnemu zdravju škodljivo pijančevanje, čeprav je le-to pri mnogih žrtvah po večini samo občasno.

Doslej objavljeni številčni podatki (statistika) o pijanstvu pri nas niso prav nič zanesljivi. Zato jih je treba previdno rabiti, da ne zajdemo od svoje stvari.

Upamo, da nudijo izvoljeni voditelji nove organizacije vsa jamstva za možnost potrebnega sodelovanja vseh iskrenih rodoljubov. Ker je med njimi tudi referent za vinarstvo, pričakujemo zlasti od njega, da bo odbor pravočasno poučil o predmetu svoje poročevalske službe, ki mu jo je usoda naklonila v naši prelepi vinorodni deželi.

Priporočamo: voditeljem protialkoholnega pokreta zmernost v zahtevah, zadovoljnim pivcem slovenske zlate kapljice pa zmernost v pijači.

Andrej Žmavc.

PISMO S SEVERNE MEJE

Svečina, na svečnico 1939.

Danes so imeli sosedni Šentjurčani kar 3 kmetijske predavatelje iz Maribora. Predavanja, ki je bilo dobro obiskano, se nas je tudi nekaj ukaželjnih Svečinčanov udeležilo.

Marsikaj poučnega smo slišali:

Prvi predavatelj nas je seznanil s kužnimi boleznimi pri svinjah in govedu, nam tolmačil in razkazoval na slikah znake, ki se pojavljajo pri obolenju živine itd.

Drugi predavatelj nam je obširno govoril o zadružništvu, o prostovoljnih in prisilnih organizacijah, o izenačenju (tipiziranju) kmečkih pridelkov, nam stavil napredno Dansko za zgled itd.

Tretji predavatelj nam je pa predaval o sadjarstvu ter med drugim povedal neizpodbitno resnico: Svetovni trg se ne bo prilagodil našim željam, pač pa se bomo morali mi prilagoditi njemu. Zato nam je priporočal za razmnožitev 8/10 zgodnjega, 1/10 jesenskega in 6/10 zimskega sadja, skrbno negovanje sadnega drevja, zimsko in večkratno poletno škropljenje itd. Zaključil je svoje predavanje z besedami:

»Razmišljajte dobro o vsem in prepričali se boste, da je vse to, kar ste danes poučnega slišali, lahko izvedljivo, samo nekaj dobre volje bo treba!«

Navedeno sem slišal torej danes dopoldne, popoldne pa sem med 17. in 18. uro slišal zanimiv, poučljiv pogovor Franceta in Toneta iz bele Ljubljane. Pogovarjala sta se namreč o nam tudi res potrebnem zadružništvu. Le škoda, da sta se pogovarjala na tako prometni cesti med šundrom motornih vozil. Napel sem ušesa in iz pogovora posnel, da je Tone izkušen kmet, mož stare korenine, France pa kmetijski strokovnjak. Upam, da se bosta Tone in France še srečala in nadaljevala svoj pogovor, pa na manj prometni cesti, da jih bomo laže razumeli. Vprav o našem zadružništvu želimo biti točno poučeni in je treba resnico na ves glas povedati.

Mnogo poučnega sem torej slišal na letošnjo svečnico in mi ni žal truda in stroškov, ki za mene že zavoljo velike oddaljenosti niso tako majhni.

Razmišljal sem o vsem doma, tudi po nasvetu tretjega govornika, ter prišel tik pred polnočjo do tehle zaključkov:

Res se bo dalo vse to izvesti tudi pri nas, samo je treba nekaj dobre volje in več ljubezni do lepe slovenske zemlje, na kateri in v kateri je toliko naravnega bogastva, da nas zanj drugi narodi zavidajo.

Da si pa bodo od banovinskih cest oddaljene kmetije mogle postaviti času primerna poslopja, hleve, skladišča itd., je neogibno potrebno, da se že več let zanemarjene občinske ceste čim prej temeljito popravijo. Vsakršno odlašanje samo veča zadevne stroške.

Z zadružništvom bo z delom že itak preobloženi kmečki stan dobil novo delo, ki ga naj vodi izrecno sam. To ne bo lahko, dokler bo kmet moral vsa druga dela sam obavljati z mladoletnimi otroki.

Po mojem mnenju je vzrok splošnemu begu s podeželja tudi ta, da ni pravega razmerja v cenah med predmeti, ki jih kmet mora kupovati, in med predmeti, ki jih kmet prodaja. Naš kmet zato ne more plačati za res težko delo toliko, kolikor kmetijski delavec zasluži pri njegovem stanovskem tovarišu v inozemstvu. Ko pa bomo prej omenjene vzroke odpravili, bo dela in zaslužka na domači kmetiji zadosti. Potem se nam ne bo več treba toliko zgledovati na naprednem kmetijstvu Danske ali Švice, kjer pa so — mimogrede povedano — čisto drugačne razmere kot so naše in ki jih mnogokrat premalo upoštevajo tisti, ki želijo, da bi naj za takimi zgledi sledili.

Pred davnimi leti so imeli naši kmetje navado, da so po opravljenem nujnem delu na svoji kmetiji poslali delavce sosedu, ne da bi se bali, da bi jih sosed na en ali dru način pokvaril ali morda politično preobrazil. Delavci so radi hodili na delo in so pri tem prepevali vesele pesmice. Žal je pesem kmečkih delavcev v Slovenskih goricah že zdavnaj utihnila in daj Bog, da bi se spet kmalu glasila. To so naše iskrene želje in gotovo želje vseh tistih, ki so vneto in pošteno sodelovali, ko je bila naša Jugoslavija spočeta.

Upam, da bodo vsi kmetijski strokovnjaki o gornji zadevi resno premišljevali in stavili na odločilnih mestih predloge z dokazili, koliko več bi naša zemlja lahko rodila in koliko več Jugoslovanov bi lahko redila, če bi domačo grudo z ljubeznijo obdelovalo zadosti pridih rok. Miloščine, ki jih pri obstoječih razmerah res težko delijo najbolj potrebnim, bodo odpadle, zato pa se bo v narodu dvignila zdrava zavednost, ki dandanes boli in boli gineva. Ne more pa biti ponosen in zaveden tisti, ki prejema miloščine.

Hribovski kmet.

Gospodinja št. 1. S to številko stopa glasilo Zveze gospodinj v osmo leto. Uvodoma prinaša revija članek V. K. »V novo leto«, pod rubriko Zdravstvo dr. Božena Merljak »Arteriosskleroza«, pod rubriko »Domačnost in udobnost« Mara Zajc »Vzdrževanje električne napeljave in aparatov«, pod Vzgoja in samovzgoja članek »Iz dečka postaja fant, iz deklice dekle«, pod Razgledom so objavljene notice o ženskem delu po svetu, v rubriki Gospodarstvo »Kako gospodarimo?«, v Delu pridnih rok o oblekah in ročnem delu, pod Gospodinjstvom sestavek J. Zemljanove »O vedenju pri mizi in o pripravi mize za razne prilike, nadalje tržno poročilo, ing. chem. Nečima Albin »Vloga bakterij pri pripravi živil«. List zaključujejo recepti pod rubriko »Naša prehrana«.

Za ženo in dom

Gorenjska svatba

Način, kako pride pri Gorenjcih do svatbe, se pač prav nič ne razlikuje od našega. Ženin in nevesta, najvažnejša člana svatbe se pač znajdeta, kakor je to povsod na kmetih navada: bolj redko iz ljubezni in po svobodni volji, pogosteje radi prijateljskih stikov med dvema hišama, najpogosteje pa po vnaprej izdelanem kupčijskem načrtu med starši ženina in neveste. Mlada dva se temu navadno ne protivita, ker vesta, da to mora tako biti, četudi jima srce veli drugače. Interes domačije zahteva tako, kakor so sklenili starši.

Kadar sklepajo zakon starši, pošljejo ženinovi starši na nevestin dom snubača. Ta radi lepšega poizve, če so njeni starši za to zvezo. V slučaju povoljnega odgovora se ženin praznično obleče in gre snubit. Nato rge nevesta na »oglede« na ženinov dom. Po ogledu se določi nevestina dota in bala. Če se sporazumejo, gredo delat k notarju pismo in tri tedne pozneje je poroka. Nevesta pa pridno priprivlja balo. Pri premožnejših nevestah sestoji bala iz sobne in kuhinjske oprave ter poljskega orodja. K sobni opravi spadajo tri polne omare perila in obleke ter škrinja žita in križ. Manjkati ne sme kolovrat. Poleg običajne kuhinjske posode morajo biti: burklje, rešeta, peharji, pinca, škafi, lopar ter omelo za pometanje peči.

Dva dni pred poroko pride ženin po balo. Spremljalo ga godci in starešina. Po južini, imenovani »kosilo«, prične nakladati balo. Pri tem zganjajo razne burke.

Najprej dvignejo škrinjo z žitom. To ni lahko, ker na njej sedi nevestin brat ali sorodnik, ki zahteva odkupnino. Pogajajo se najprej v tujih valutah, potem šele preidejo na dinarje. Ko se čuvar škrinje končno odstrani, se pojavi nova zapreka. Škrinje ne morejo dvigniti, ker je ob straneh namazana z milom.

Ko je naložena vsa bala, polože na vrh voza še takozvano »peto kolo«. To je ogromen hleb kruha, vanj pa je zasajen nož. Tudi to »peto kolo« nudi obilo zabave. Fantje ga izmikajo, namesto hleba pa postavljajo na voz raztrgano košaro ali rešeto. Medtem morajo ženinovi sosedje ugrabiti na nevestinem domu peteline in odpeljati iz hleva kravo, kar jim pa domači preprečujejo. Ko izroči nevestin oče ženinu doto, odpeljejo balo ob zvokih harmonike na ženinov dom. Ob koncu vasi morajo vozniki ustaviti, ker so domači fantje postavili preko ceste »šrango«. Šele ko dobe fantje odkupnino, ki je včasih precej visoka, smejo peljati balo naprej. Včasih se celo zgodi, da morajo peljati balo nazaj v vas, ker se ne morejo pogoditi glede odkupnine. Navadno napravijo »šrango« iz vrvi ali verig, pri premožnejših pa iz svilenih rut.

Ko pripeljejo balo na ženinov dom, jo takoj razlovorijo in postavijo na določene prostore. Na dan poroke se odpeljejo ženinovi svatje po nevesto. Vrata najdejo zaklenjena, zato prično razbijati, dokler jih kdo ne vpraša, po kaj so prišli, Šele, ko povedo, da so prišli po nevesto, jim odpro. Svatje gredo v hišo in povprašujejo po nevesti. Toda ona je skrita v kamri. Namesto nje pripeljejo v razne stare ženske preoblečene fante. Teh ženin ne mara, izbirajo si jih svatje. Šele četrta je prava nevesta in to si izbere ženin. Godci zaigrajo poskočnico in pari zaplešejo. Nato se nevesta poslovi od staršev in prejme njun blagoslov. Potem vloži nevesta ženinu pod klobukov strok svilene niti raznih barv, ki ga naj čuvajo bolezni in nesreče. Končno se vsi odpeljejo k poroki, kateri sledi najveselejši del cele svatbe, ki traja na premožnejših kmetijah tudi po več dni.

Negovanje las

Lepi lasje so bili od nekdaj ženski kras. Dandanes pri tej lepoti ne igra več tolikšno vlogo dolžina las, nego njih lepota in negovanost. Lepa pričeska nič ne zaleže, če se že od daleč vidi, da so lasje zanemarjeni. Najbolj odbijajoči so mastni lasje. Ti potrebujejo prav posebno nego.

Držite se tega — le nasveta: če so lasje preveč mastni, kar vam je gotovo neugodno, si jih umivajte vsak drugi teden. Umivajte jih z jajcem, navadnim milom ali pa z v trgovini kupljenim šamponom. Ko so lasje namiljeni, jih precej časa lahko drgnite. Posebno dobro morate odrgniti lasišče, ker lasišče je glavni tvorec maščobe. Nato izplahnite glavo s precej vročo vodo, da odpravite maščobo in tudi milnico, sicer bodo po pranju lasje sivi in brez bleska. Izplahnjujte lase tako dolgo, da ostane voda čista, nakar jih izplahnite še z vodo, kateri ste prilili nekoliko kisa. Vzamite domači kis!

Prav tako neprijetni kakor premastni lasje so preveč suhi lasje. Presuho lasišče ima navadno mnogo prhljaja. Če je tako, ne perite las prepogosto. Dovolj je vsak drugi mesec. Vsak teden pa si masirajte lasišče s kakšno dobro lasno vodo ali pa s špiritom. Prhljaj bo polagoma izginil z njim pa tudi neprijetno srbenje lasišča Masiranje lasišča pa tudi pospešuje rast las.

To, kar drugim ženskam zavidate, imate lahko tudi same. Tudi druge bi ne imele lepih las, če bi si jih ne negovale.

KUHINJA

Korenje s smetano nam služi zlasti kot zimska prikuha v času, ko že primanjkuje druge zelenjave. Pol kilograma ostrganega rdečega korenja zreži na tanke krožke in ga pari na 8 dkg masla. Ko je mehak, mu primešaj žličko zelenega sesekljanega peteršilja, malo goveje ali zelenjadne juhe, soli in skodelico (četrt litra) kisle smetane, v kateri si razmotala 1 jajce. Prevri iznova in daj na mizo s kosci krompirja, ki si ga opekla na maslu ali masti.

Pesa na nov način. Pristavi rdečo peso v mrzli slani vodi k ognju in jo kuhaj pokrito, da bo mehka. Potem jo odcedi, oblij jo z mrzlo vodo, potegni kožico z nje in še nekoliko gorko nastrgaj na strgalniku, da dobiš tanke rezance. Medtem zavri tudi 2—3 žlice milega vinskega kisa, par žlic vode, 2 kocki sladkorja, soli in malo sesekljanega kimlja in primešaj to zmes še vročo pripravljeni pesi. Prideni še žlico nastrganega hrena, žlico olja in če hočeš, tudi prav malo praška od dišečih klinčkov. Dobro premešaj, pusti stati 1 uro, potem šele daj na mizo kot solato.

Ohrovtovi zrezki. Trdo ohrovtovo ali zeljnato glavo očisti, odstrani storž ter jo zreži na rezance kakor za kislo zelje. Oblij ohrovt z mrzlo vodo, odcedi ga, nakar ga popari s slanim kropom in ga v tem kropu napol skuhaj. Odcedi ga, zopet oblij z mrzlo vodo, iztisni vodo in sesekljaj ohrovt. Primešaj mu 6 dkg presnega masla, 6 dkg moke, 2 celi jajci, 20 dkg pretlačenega kravjega sira, soli po potrebi, popra in majaronovih plevc. Da se bolje sprime, prideni nekoliko žemeljnih drobtin. Napravi iz te tvarine male prst debele hlebčke, ki jih položi na razbeljeno mast ali na olje v kozico. Opeci jih na obeh straneh, da bodo lepo rumeni ter jih daj na mizo s paradižnikovo ali sardelno omako. In sicer jih naloži v plitko skledo na sredo, okrog pa daj omako. Da se hlebčki ne razdro, jih obračaj z lopatko.

Okusne polpete. Četrt kg kuhane in prav toliko sirove govedine in malo šunke ali kake klobase zmelji v stroju ali dobro sesekljaj. Temu dodaj nekoliko nastrganega sira, soli, popra, sesekljanega zelenega peteršilja, v mleku namočenega kruha in celo jajce. Premešaj dobro in napravi iz te tvarine polpete; povaljaj jih v drobtinah ter speci na masti. Daj jih na mizo z endivijo, pomešano s krompirjem ali z zeljnato solato. Lahko pa napraviš tudi omako. V tem primeru vzemi polpete iz masti, zarumeni v njej nastrgano čebulo, prideni sesekljanega zelenega peteršilja ter malo paprike in majaronovih plevic. Potem zalij nekoliko z juho in razmešaj v omaki tudi malo paradižnikove mezge in pusti, da se pokuha. Ako hočeš, primešaš lahko omaki žličko gorčice, potem pa je več ne kuhaj. Oblij še vroče polpete s to omako.

Marinirano koštrunovo stegno. Stolci v možnarju ali kako drugače zdrobi vršiček materine dušice (timeza), šatraja, strok česna, nekoliko kimlja, popra, lavorjev listič in pol čebule. S tem nadrgni prav dobro koštrunovo stegno, zavij ga v prtiček, ki si ga prej pomočila v vinski kis, in ga pusti tako ležati eden do dva dni. Potem odstrani marinado, nasoli stegno in ga pretakni z rezanci slanine; pari najprej pokritega, nato pa peci v pečici, da se zarumeni. Pri pečenju ga polivaj z mastjo in sokom, ki se je natekel od mesa. Proti koncu ga oblij še nekoliko s presnim maslom, ako hočeš, da bo meso posebno okusno. Peci ga dve to tri ure, da bo meso mehko. Pečenemu poberi odvišno mast in po potrebi prilij malo juhe. Zrezano stegno polij s sokom.

Gobova kaša. Operi 3 dkg suhih gob in jih prevri na vodi, odcedi jih ter sesekljaj na manjše koščke. Med tem časom kuhaj na vodi četrt kg izbrane in oprane kaše. Ko je prvikrat zavrela, odlij vodo in prilij ¾ l sveže vode, dodaj gobe, soli nekoliko popra in sirov, na strgalniku nastrgan koren. Medtem ko to počasi vre, opraži 10 dkg na majhne kocke zrezane slanine, zarumeni na njej bledo celo sesekljano čebulo, dodaj noževo konico paprike, nekoliko kimlja, stlačen strok česna, žlico paradižnikove mezge in nekoliko sesekljanega peteršilja. To primešaj vreli kaši, pokuhaj še nekoliko, da se zgosti in jed je gotova.

Poparjene preste. Nalomi preste na pol prsta dolge kosce, vrzi jih v slan krop, pokrij in pusti preste v kropu tako dolgo, da se zmehčajo, a se ne smejo popolnoma razmočiti; potem odcedi in zabeli preste s presnim maslom. Ali jih potresi z drobtinami in polij z razbeljeno mastjo. Maslo je seveda okusneje. Serviraj s solato ali kako prikuho. Namesto prest lahko poparimo v kosce nalomljene mlince (blince), ki jih kupimo pri peku.

Kuhani makovi štruklji. Vzhajano testo tanko razvlečemo in ga namažemo z makovim nadevom, lahko pa tudi z orehovim nadevom ali češpljevo mezgo. Testo nato zvijemo kakor po navadi, nato ga pa še zvijemo v obliki polža in damo v prtič, ki smo ga potresli z moko. Vse štiri konce prtiča zvežemo z vrvico in obesimo vše skupaj v lonec na kuhalnico tako, da je ves štrukelj v vodi. V slanem kropu kuhamo štruklje dobre pol ure. Ko so kuhani, jih vzamemo iz prtiča, narežemo na rezine (najbolje z lesenim nožem) in pokapamo z vročim surovim maslom.

Praktični nasveti

Zamašek potegneš iz steklenice, ako vtakneš vanjo vrvico z zavojem, torej tako, da vrvico preganeš in obe preganjeni progi sporedno porineš v steklenico, kjer se zamašek ujame v vogal prog, nakar izvlečeš zamašek

Sadje, zelenjavo, krompir pa pravočasno varujmo zmrzavanja, kajti oster mraz vzame vsem mnogo hranilne vrednosti in jih napravi celo neužitne. Zmrznjeno sadje in jajca treba v hladni vodi polagoma otajati in takoj uporabiti, ker se sicer popolnoma pokvarijo.

Meso, ki zmrzne, ne izgubi ničesar na hranilni vrednosti; nasprotno se zmehča, pač pa postane nekam bolj vodeno.

Zatohlo dišeča živila izgube neprijeten vonj in okus, ako jih na plitkih posodah izpostaviš soncu in zraku ter jih v tem času večkrat premešaš. To velja za vse vrste sočivja, za zdrob, riž, ješprenček, kašo in vso posušeno zelenjavo. Važno je, da hranimo ta živila v zračnem prostoru.

Okviri pri oknih sčasoma razpadejo, ker jim škodujeta dež in sonce. Mizarski strokovnjaki trdijo, da se okviri ohranijo dolgo nepoškodovani, ako jih namažemo vsako leto vsaj enkrat s kuhanim lanenim oljem. Pri tem je treba paziti, da ne kane kaka kapljica na šipo, ker je snaženje težko. Najbolje je, da namažemo okvir z majhno ozko ščetko.

Igralne karte lahko prav lepo osnažiš s sredico svežega belega kruha. Kakor hitro je sredica umazana, vzemi drugo. Drgni tako dolgo po kartah, da so popolnoma čiste. Ako so na kartah mastni madeži, jih previdno odstrani s krpico, ki jo pomakaj v bencin, a krpica ne sme biti premokra. — Lahko poizkusiš snažiti karte z mlačno milnico, toda postopati treba skrbno, da jih preveč ne zmočiš. Da se ne skrive, jih potem zlikaj preko krpe z gorkim, nikakor pa ne z vročim likalnikom.

Kmečka žena št. 2. Svatbam, ki jih je največ v predpustnem času, so posvečeni članki: dr. Fr. Jaklič: »Da bi svatje srečo v hišo pripeljali«, R. D. »Kako so se nekdaj na Gorenjskem ženili«, R. Malinov »Stari ženitovanjski običaji na Murskem polju«, pesem Gustava Sterniše »Svatba«, med Pomenki so nasveti Nevestam in Za svatbo, razen tega prinaša revija nadaljevanje Jana Plestenjaka »Govejkarji«, prevod češkega sestavka Vl. Javořicke »Na posestvu pri Kudrnu«, ki se bo tudi nadaljevalo, Prof. F. Planinc »Obisk pri Majerlovi Mici«, dr. J. Matej »Kako je človeška kri sestavljena, kaj vse ima ista v sebi in kako zboli človek, če ni njegova kri v redu?«, dr. Janka C. »Naše kokoši in njih zdravje«, Fr. Werniga »Naše molzne krave pozimi«, dalje pravljico za male »Rask, hudobni ognjeni škrat« in kuharske recepte. Dr. Tine Debeljak je prevedel moravsko narodno pesem »Dar za ljubezen« in slovaško narodno pesem »Visoko je zvezdica«.

Poziv slovenski javnosti

V zadnjem času se je v naši javnosti začelo živahneje razpravljati o socialnem zavarovanju ljudstva, predvsem kmečkega. Z ozirom na predloge, da bi se za kmečko ljudstvo uvedlo zaenkrat samo starostno zavarovanje ter na trditve, s katerimi se skuša te predloge opravičiti, češ da bi bolniško zavarovanje zahtevalo preveč denarnih sredstev, radi česar zaenkrat ni izvedljivo, — čuti podpisana organizacija, ki je prva stavila slovenski javnosti zahtevo tudi po bolniškem zavarovanju vsega slovenskega revnejšega ljudstva, dolžnost, javno ugotoviti sledeče:

1. Bolniško zavarovanje za kmečko ljudstvo naj bi po našem predlogu obsegalo samo brezplačno zdravniško pomoč, brezplačna zdravila in brezplačno zdravljenje v bolnicah, a nikakih bolniških podpor, kot jih prejemajo n. pr. zavarovani delavci.

2. Poslovanje ljudskega bolniškega zavarovanja naj bi izvrševale občine, tako da ne bi bil potreben nikak poseben upravni aparat.

3 Ker so vse bolnišnice v Sloveniji, razen obče državne v Ljubljani, last banovine, ker je v Sloveniji že precejšnje število zdravstvenih občin z občinskimi zdravniki in je nastavljenih tudi že precejšnje število banovinskih zdravnikov, smo prepričani, da bi se dalo v okviru banovine ljudsko bolniško zavarovanje izvesti, dogovorno z upravo obče drž. bolnice v Ljubljani. Treba bi bilo samo te ustanove pomnožiti, izpopolniti, organizirati in povezati za enotno delo, dosedanjo mejo upravičencev za brezplačno zdravniško pomoč pa odpraviti, ker si vsak premožnejši rad vzame privatnega zdravnika

4 Prepričani smo, da bi za kritje stroškov takega ljudskega bolniškega zavarovanja radi prispevali v obliki banovinskih doklad po svojih močeh vsi revnejši prebivalci Slovenije, pa tudi vsi premožnejši, ki se zavedajo, da je bodočnost naroda le v zdravem ljudstvu in da je umrljivost kmečkega prebivalstva Slovenije skoraj polovico višja, kot pa v mestih ter da je temu vzrok izostanek zdravniške pomoči.

5. Razen splošnega bolniškega zavarovanja smatrajo za najpotrebnejše nezgodno zavarovanje, ki bi se istotako moglo organizirati preko občin, ki bi iz posebnih proračunskih postavk dajale podpore najpotrebnejšim invalidom in onemoglim.

6. Smatramo, da je prvenstvena potrebnost ljudskega bolniškega zavarovanja dokazana tudi s tem, ker je delavsko bolniško zavarovanje vpeljano že pred 50 leti, dočim se je starostno uvedlo šele v zadnjih letih.

Vsled vseh navedenih dejstev pozivamo vsa oblastva, vse ustanove in vse organizacije, ki hočejo koristiti slovenskemu ljudstvu, da se zavzamejo za takojšnjo uvedbo splošnega bolniškega zavarovanja slovenskega, predvsem kmečkega ljudstva.

Vse slovenske liste in časopise naprošamo, da ta naš poziv objavijo.

V Ljubljani, dne 27 januarja 1339.

Zveza absolventov kmetijskih šol dravske banovine v Ljubljani.

Ovsenik Jan. predsednik — **Žolnir Ivo** tajnik

Dopisi „Edinosti"

Murska Sobota

Meddruštveni odbor. Prejšnji teden se je sestal in skonstruiral na pobudo Ciril-Metodove podružnice meddruštveni odbor vseh soboških društev in korporacij. Odbor bo predvsem skrbel za agilnejše kulturno življenje in narodno-obrambno delo v Prekmurju.

Dijaški venček. Maturanti popolne soboške gimnazije so 4. t. m. priredili plesni venček, ki ga je obiskalo razen dijakov in prof. zbora precej uglednih Sobočanov. Venček je nad vse dobro uspel.

Dekliški krožek je 4. in 5. t. m. priredil v Prosvetnem domu znano Mlakarjevo dekliško igro: Izgubljena Marta. To je v kratkem že druga igra, ki je šla preko prosvetnega odra.

»Prekmurski teden«. Nedavno je obč. odbor in Tujsko-prometno društvo sklenilo prirediti v poletnih dneh, od 18. jun. do 25. jun. t. l. »Prekmurski teden«. Uvod v »teden« bo sokolski zlet mariborske župe; dalje bodo še različne kulturne in druge prireditve, ki naj bi širom Slovenije zbudile pozornost za ta košček slovenske zemlje.

Soboško obrtništvo priredi 11. t. m. v prostorih restavracije Vučak svojo vsakoletno veselico. — **Sokolska deca** pa pripravlja za 19. t. m. svojo maškarado z »ribolovom«.

Rogaška Slatina

Sokolski plesni venček se bo vršil v soboto, dne 11. februarja t. l. v restavracijskih prostorih Zdraviliškega doma. Igra prvovrstna godba. Ker je čisti dobiček namenjen gradbi Sokolskega doma, ki čaka v surovem stanju pridnih pomladanskih rok in še mnogo, mnogo denarja, posetite to edino sokolsko zabavno prireditev v največjem številu! Dobrodošli tudi prijatelji iz drugih krajev!

Koncert »Sloge« se je vršil na Svečnico in bil prav dobro obiskan. Moralni in materialni uspeh sta si podala roke. Visok poset kulturne prireditve, celó v predpustu, nam bodi dokaz, da imajo ljudje mnogo smisla za kulturne prireditve. Isto smo videli tudi lani novembra ob priliki »literarnega večera«.

Rogatec

V našem obmejnem trgu se zadnje čase večkrat zgodi kaj posebnega. So tragedije, ki človeka pretresejo. Tako je bilo zopet pred tednom dni. A življenje gre svojo pot, ne gleda ne na levo, ne na desno. — Živimo sicer mirno, tudi predpust nas ne bo spravil iz ravnotežja miru in trške idile. Nekaj je bilo porok; marsikdo bi se rad podal v železni kurnik, a kriza, kriza... Pretekli mesec so se zelo postavili naši pridni igralci z igro »Divji lovec«. Zanimanje občinstva je bilo tako veliko, da so morali igro ponoviti. Obakrat je bila prenovljena gledališka dvorana nabito polna. Želeti je, da vidimo čimprej zopet naše vrle igralce na rogaških deskah.

Celje

Zborovanje so priredili grafičarji v Narodnem domu. Udeležilo se ga je več sto učiteljev, železničarjev, grafičarjev i. dr., ki so zahtevali, da pravilnik, ki ogroža obstoj naših podpornih stanovskih društev, ki so nastala s potrebami in po trudu delovnih ljudi, da si vzajemno in složno pomagajo, ko koga izmed njih zadene nesreča.

Na proračunski občinski seji je bil soglasno in brez debate sprejet nov proračun, ki izkazuje dohodkov 17,819.183 din in isto izdatkov.

Teharje pri Celju

Na pustno soboto 18. t. m. bo sokolska maškarada. Sokolsko društvo Štore Teharje priredi na pustno soboto 18. t. m. ob 20. uri v dvorani Sokolskega doma v Štorah veliko maškarado, pri kateri bodo volili najlepšo masko. Igral bo domač orkester. Na sporedu je poleg plesa še šaljiva pošta in nagradno tekmovanje mask.

Rimske Toplice

Občinski proračun. Pred kratkim se je vršila proračunska seja. Iz zapisnika posnemamo, da izkazuje proračun 392.319 din dohodkov in prav toliko izdatkov. Pri dohodkih je vračunana 76% doklada na državne neposredne davke. Proračun je za 22% ali za 70.526 din večji od lanskega.

Zidani most

Komisija si je ogledala porušeno cesto. Pred časom smo pisali, da se je cesta med Zidanim mostom in Loko na pobočju Čelovnika nad železniško progo v dolžini 12 metrov udrla, zaradi česar je otežkočen promet z vozili. Pretekli teden je dospela iz Laškega komisija, ki so jo tvorili sreski tehnik in načelnik cestnega odbora in si ogledala udor ceste. Kakor doznavamo, se bo cesta na omenjenem

predelu popravila na ta način, da se bo razširila. Delavci bodo odmetali zemljo od pobočja. Razumljivo je, da je to le začasna rešitev, ker je svet podvržen udorom. Ako ne bodo napravili primerne škarpe, se bo cesta ob prvi priliki vnovič pogreznila. S tem bodo nastali novi stroški in nepotrebno delo.

Zborovanje učiteljev JUU za laški srez. V soboto 11. t. m. bo ob 8. uri v Sokolskem domu zanimivo zborovanje učiteljev JUU za laški srez. Na dnevnem redu je 1. otvoritev, 2. predavanje o Cankarju (prof. Ruša Mahkota), 3. čitanje iz Cankarjevih del (uč. Pogačnik in Pahor), 4. zapisnik, 5. dopisi, 6. situacijsko poročilo, 7. Učiteljska samopomoč, 8. organizacija Podmladka JS, 9. slučajnosti.

Vrhpolje pri Moravčah

Gasilski dom se gradi. Lansko leto so naši gasilci v surovem dogradili novi gasilski dom, ki stoji poleg ljudske šole. Že dosedaj stane dom okoli 50.000 din. Z delom pa se bo nadaljevalo, čim bo ugodno vreme. Otvoritev doma, ki bo združena z veliko veselico, bo meseca junija ali julija t. l. Na zadnjem občnem zboru je bil izvoljen za poveljnika Kokalj Franc, ker je položil izpit na zajedniškem tečaju v Ljubljani. Tajniške funkcije pa je prevzel šolski upravitelj g. Janez Perko.

Tržišče na Dolenjskem

Zborovanje učiteljev JUU za krški in brežiški srez. V soboto 11. t. m. ob ¾ na 11. uro bo na ljudski šoli v Tržišču veliko učiteljsko zborovanje za krški in brežiški srez. Poleg običajnega dnevnega reda je na sporedu aktualno predavanje g. prof. Kollarja iz Ljubljane, ki bo predaval o našem geniju in pisatelju Ivanu Cankarju. Vabijo se vsi učitelji brežiškega in krškega sreza, da se zborovanja udeleže polnoštevilno.

Kočevje

Pred nedavnim je bila na sodišču **zanimiva razprava**, ki je značilna za naše narodnostne razmere po 20. letih osvobojenja. Zagovarjati se je morala kočevska gostilničarka Schober Erna radi žalitve, ki jo je vrgla v obraz mlademu slovenskemu učitelju.

Zgodilo se je namreč, da je posetil ta učitelj znanko iz rodnega kraja, natakarico v tej gostilni. Ko je sedel pri mizi s svojima prijateljema, je poslušal muziko, ki je bila vseskozi tuja. Zato je zahteval od klavirista, da zaigra tudi slovenske pesmi. Mesto muzikanta pa mu je odgovorila gostilničarka, ki ga je nahrulila z »verdammter Krainer!« in »Schwein«. Obenem je pa poklicala še svojega brata, češ, da naj vrže učitelja skozi vrata. Brat — mesar, prava gora — je res prišel in mirnega učitelja zagrabil ter ga sunil proti mizi, tako da se je občutno pobil na glavi.

Po tem dogodku je odločalo sodišče, ki je prisodilo Schoberjevi 600 din, njenemu bratu pa 800 din kazni.

S tem je bilo zadoščeno zakonu. Toda vprašanje je, če je bilo s tem oprano blato, vrženo na našo narodno čast?

Je bil sicer to neznaten dogodek med tolikerimi drugimi. Toda je značilen, saj jasno kaže, kam vodijo svoboščine, ki jih imajo pri nas tujerodci. Iz občutka sigurnosti pred zakonom izvirajoče izbruhe narodne sovražnosti in srčne nekultiviranosti pa bi morali enkrat za vselej zatreti — [illegible] **Velika raz**lika je namreč med žaljenjem narodne časti in ponosa ter med žaljenjem, ki zadeva izključno čast ene same osebe! Za žalitve, ki posegajo v naše narodne interese, bodi izrečena v bodoče najstrožja kazen!

Sp. Log pri Kočevju

Čeprav nas je tukaj polovica Slovencev, še nismo osrečeni s slovenskim učiteljem. Na papirju obstajata sicer slovenski in nemški razred, pa zaenkrat še vedno poučuje samo v nemščini, stari Kočevar učitelj Herbe.

Če drugega ne, dajte nam v Spodnji Log vsaj enega slovenskega učitelja, da bomo slišali v šoli tudi slovensko besedo, do česar imamo v lastni državi vsekakor pravico!

Dolina Šentflorjanska

V dolini Šentflorjanski je življenje dokaj razgibano. Predpust je in marsikdo se pripravlja v maškare. Drugi zopet bo šel kar z lastnim obrazom na ples. Ampak čas je tak, da ni mogoče nikogar več natančno razpoznati. Tat igra poštenjaka, poštenjaka zmerjajo s tatom. Pobožnjaka pitajo z brezvercem, brezverci so dika tercijalcev in tercijalk. Device krmijo s pocestnicami, pocestnice pa so med moralisti briljant čistosti. Morala se vlači s pohotneži, nemorala pa prepričuje svet o nravnostnih postavah. Tako je, da sam o sebi več ne veš, ali si možak ali babička.

Vloge v tej komediji so zamenjane. Okužen ec z bacili bele kuge pridiguje rajdo otrok, divjak predava kulturo, babjek prodaja moralo, pijanec pije malinovec, tat brani privatno lastnino, morilec graja zločin. Neverjetne verjetnosti, kakor je treba govoriti. Lažnik govori resnico, poštenjak laže, fašist se bori za demokracijo, demokrat sanjari o diktaturi. Itd. — v večnost pelje čas! Avtonomist integralju je (prosto po Koseskem), integralist avtonomuje. Federalist kuje edinstvo, unitarist cepi do blaznosti. Eden se bolj poti od drugega. O prešmentani narobe svet, kako si vendarle pravilno ustvarjen! Ker kljub vsemu ljudje vendarle še tudi vedno hodijo po zadnjih dveh nogah! A to je tisto!

So ljudje, ki si domišljajo, da so nekaj več. Hočejo biti v svoji domišljavosti vendarle takšni, kakršne se delajo. Pa je z njimi križ. Verujejo v borbe za staro pravdo in se v resnici tudi tepo za njeno senco, a so povsod na poti. Zato je z njimi tak nesrečen križ. Končno ni z njimi napraviti drugega, kot postaviti jih na grmado, politi z bencinom in petrolejem in močno podkuriti. Dasi trdoživa domišljavost ne zgori popolnoma nikoli, je uspeh dosežen. O, kako lepa čednost je enakopravnost!

Neki **katoliški list** je o neki ženski javno zapisal, da je grda. Ljubi gospod Bog je najlepše bitje, smo se učili v katekizmu. Človeka je ustvaril po svoji podobi. Žensko dandanes za enkrat še štejemo v razred človekov. Torej smo vsi ljudje lepi, ker smo ustvarjeni po podobi božji. »Katoliški« list ga je zelo polomil, ker je — načelno vzeto — samega Boga napadel. Treba bo vsekakor pogledati enkrat v katekizem, da ne bo še v prihodnje take krvavo krvave polomije!

Katekizem je sploh potreben temu in onemu človeku. Treba bi bilo izdelati priročnik žepne oblike, da bi ga prizadeti in potrebni nosili s seboj in liki pravopis pogledali vanj, ali je treba zapisati besedo tako ali tako. Ker res ne gre, da bi se stalno ponavljale napake. Tako bi bilo vsestransko preskrbljeno za spodobno izrazoslovje in nihče ne bi žalil Boga, ki je postavil med drugimi tudi svojo osmo zapoved.

Borba za pravico ima svoj smisel, ker zaposluje mnogo ljudi. Kihneš, a tvoj bližnji ti ne nazdravi z »Bog pomagaj!«, kakor je pri nas v navadi. Novi zakoni, pomisliš, in borba za stare in lepe navade se prične. Kako idilično je moralo biti v časih kuge! Kihnil si, in ves narod je klical »Na zdravje!« Nič zato, če je moral nesrečnež umreti. Dandanes je drugače. Priposestvoval si je človeški rod gotovo pravico nazdravljati si. Vendar pravice nihče ne izpolnjuje. To ni pravilno. Treba se bo boriti za staro pravdo. Kakor da bi se boril za oslovo senco...

Živimo v takem času, ko bi se ljudje istočasno, ko se odkrivajo drug drugemu, najrajši pobijali s kolom. Kol je najodličnejše orožje neciviliziranega pračloveka. Ampak v našem prešmentanem času nam tudi kar prav pride. Na gostiji kol, v gostilni kol, na cesti s kolom po glavi — povsod, koder hodi slovenski korak, je nekaj tega blaga. Pravcato narodno blago in narodno orožje. Slavo pa mu največ delajo slovenski časopisi.

Naša posebnost v maškarah bi bila našemiti se po dolgem času zopet v liberalce in ... Malce smo na to že pozabili. Kak ginljiv pogled, ko bi ... plesal z liberalko, liberalec v tesnem objemu pa s ..., ker plesati zdaj že vsi znamo...

Ko se bomo odpravljali v maškare, ne pozabimo doma denarja. Brez denarja je križ. To vedo tudi tisti individuji, ki pridejo v mesnico po meso, a glej spaka! — v denarnici ni niti dinarja. Lep predpust brez mesa!

Zanimivo štivo

Največji ognjeniški izbruh v zgodovini

Zadnji potres v Čileju v Južni Ameriki, ki je terjal toliko življenj, nam je priklical v spomin potres na otoku Krakatau, o katerem pravijo, da je bil največji, kar jih do danes poznamo. Otok Krakatau leži med Javo in Sumatro. Od 26. do 28. avg. 1883 je trajal na tem otoku ognjeniški izbruh. O tej erupciji si lahko ustvarimo le megleno sliko. Potres so čutili vse do Južne Amerike, detonacijo pa so slišali tja do Madagaskarja, to je v razdalji 4.75 km. Pepel je ustvaril tako gosto meglo, da so jo videli celo v Evropi. Nastopile so tudi izpremembe v zračnem pritisku, ki so povzročile vihar. Okoli 50.000 ljudi je prišlo ob življenje. Sam otok Krakatau je za dve tretjini izginil v morju.

Gospodarsko ozadje španske vojne

Gospodarskim vprašanjem v Španiji pripisujejo tak pomen, kot jih imajo ta vprašanja v vseh vojnah.

Krediti, ki sta jih dali na razpolago Nemčija in Italija, znašajo milijone funtov šterlingov. Italija je namreč prispevala 30 milj. funt. šterlingov (skoro 7 milijard din), Nemčija 7 milj. (210 milij. din.). Šel je ta denar za vojni materijal, ki so ga nemške, italijanske in končno tudi španske trupe porabile v Francovi Španiji. Španska nacionalna vlada pa jim je v zameno morala ponuditi: 1. koncesije pri eksploatiranju določenih industrij (tekstilna industrija in transport z aeroplani zlasti za Nemčijo, avtomobili, svila in kavčuk za Italijo; 2. surovine (zlasti minerale).

Kraji, ki jih ima v rokah Franco, imajo mnogo rud, tako se tu nahajajo svinčeni rudniki in premogokopi, dalje baker v Rio Tinto (v angleški eksploataciji), pirit, ki je dragocen material za izdelovanje eksplozij v Huelvi, Figols v Kataloniji je rudnik živega srebra, drugega zelo znanega v Almadenu imajo republikanci. Rudnike železa ima Franco v Bilbau in v španskem Rifu. Ti rudniki so pod kontrolo dveh angleških družb in to je tudi vzrok, da je London navezal stike s Francom. Po zadnji statistiki so rudniki v Bilbau dali 1,530.000 ton, od tega so izvozili 824.000 ton, največ v Anglijo, ostanek so porabili doma za vojno industrijo. Prav vsi stari arzenali se namreč nahajajo v rokah Franca. Nemci so od teh žel. rud uvozili 50.000 ton na mesec. To je le malenkost, če pomislimo, da porabi Nemčija mesečno nad 2,000.000 ton.

Kot že rečeno, Nemčija in Italija gledata s takim zanimanjem na Španijo, ker jima daje ogromno možnost eksploatiranja novih rudnikov, ki še niso pod angleško kontrolo. V zameno bo Španiji dobavljala zlasti Nemčija stroje, ker računajo, da bo država, ki se bo morala na novo preurediti, potrebovala v prvi vrsti stroje za nove tovarne — in ne toliko angleško zlato. (Marianne).

Dekle s petpengöjevega bankovca, v katerega se je zagledal nek Amerikanec in se potem, ko jo je poiskal na Madžarskem, poročil. Tako vsaj vedo povedati časopisi, ki po navadi pišejo samo suho zlato resnico.

Židovski problemi

(Nadaljevanje.)

Danes se piše in govori zlasti o asimilaciji Židov, t. j. da bi se smatrali Židje kot pripadniki tistih narodov, med katerimi žive in ohranili samo svojo mozaično veroizpoved. Tako naj bi bili n. pr. Židje v Nemčiji Nemci, v Franciji Francozi, na Poljskem Poljaki, na Hrvatskem Hrvati itd. Židje pa so se čutili vedno kot »izvoljeno ljudstvo« — torej različno od drugih — predvsem iz verskih vzrokov, ker so, kakor trde — po božji volji glasniki in čuvarji mesijanske ideje. Poleg tega so jih smatrali kristjani zlasti v srednjem veku in še dolgo potem kot manjvredne tujce in vsiljivce. Zato je bila asimilacija Židov v teh časih nemogoča, četudi so sprejeli Židje povsod jezik in običaje narodov, med katerimi so živeli. Problem asimilacije se pojavi šele z židovsko emancipacijo, ko so postali polagoma tekom 18. in 19. stoletja enakopravni z drugimi državljani. Pristaši te ideje so bili tudi mnogi odlični Židje, med njimi zlasti modroslovec Moses Mendelssohn. Danes nasprotuje večina Židov asimilaciji, ker se smatrajo za poseben narod (torej iz nacionalnih in ne več verskih vzrokov). To je povzročilo predvsem cionistično gibanje izza konca prejšnjega stoletja, o čemer bom pozneje še obširneje poročal. Odpor Židov proti asimilaciji je danes glavni, dasi ne edini vzrok antisemitizma. Zato skušajo nekateri antisemitski učenjaki ta odpor razložiti tako, da smatrajo Žide kot posebno, nam tujo rasno mešanico, torej iz biološkega vidika. Taki nazori so gotovo pogrešni. Da posebne židovske rase ali rasne mešanice ni, sem že omenil. Zato tudi ne morejo biti rasne razlike vzrok odpora. Mnogo boli naravno in enostavno je, če smatramo odpor proti asimilaciji kot splošen pojav pri vseh kulturnih narodih. Zadostujejo naj nekateri vzgledi. Ircev je na svetu okoli 9 milijonov; od teh živi na Irskem komaj ⅓. Vsi drugi so razkropljeni po svetu (zlasti v Zedinjenih državah). Čeprav so zgubili svoj prvotni jezik — saj govore skoraj vsi z malo izjemo angleško — se čutijo vendar vedno in povsod kot Irci. Slične so razmere pri Armencih, ki žive tudi večinoma izven svoje domovine. Sicer pa se smatrajo v tujini tudi Nemci kot Nemce, Čehi kot Čehe, Slovenci kot Slovence itd. ter branijo svojo samobitnost. Ta odpor proti asimilaciji je pri vseh kot znak žilavosti in zavednosti, torej vrlina. Isto velja za Žide; kajti tudi v njih žive prastara tradicija, ponos in ljubezen do lastnega naroda oziroma veroizpovedi. Ta zavest je tako živa, da ostanejo Židje po svojem bistvu tudi, če sprejmo krst. To dokazujejo zlasti španski Židje (Španjoli), ki so bili v srednjem veku često prisiljeni sprejeti krščanstvo (marani), ki pa so ostali v srcih vedno to, kar so bili. Istotako pripoveduje židovski pisatelj Siegmund Maier v svoji knjigi »Die Wiener Juden« o mnogih Židinjah, ki so se poročile s katoliki (zlasti plemiči) in prevzele njihovo veroizpoved. Dasi so hodile pridno v cerkve, so ostale vendar Židinje in molile doma iz svojih »siderl« (= židovskih molitvenikov). Takih primerov bi naštel lahko še mnogo. Odpor proti asimilaciji gotovo ni znak židovske manjvrednosti; nasprotno, to je celo njihova odlika zlasti če upoštevamo često težke razmere, v katerih so živeli oziroma še žive. Zato je tudi antisemitizem iz tega vzroka neutemeljen. Od Židov smemo in moramo zahtevati le, da so dobri in zvesti državljani, ne pa, da se izneverijo sebi in da postanejo odpadniki in nasprotniki lastnega rodu.

Pri nobenem narodu ni ta pojma »narodnost« in »vera« združena tako tesno kakor pri Židih. Vera je ločila in loči Žide od drugih mnogo bolj kakor poreklo, običaji, jezik itd. Tako je povzročil v prvi vrsti Mozesov nauk, da so se ohranili Židje do današnjih dni. Zato je za presojo židovskega značaja potrebno, da se seznanimo vsaj v splošnih obrisih z njihovo veroizpovedjo. Temelj židovstva je sv. pismo stare zaveze, medtem ko so talmud, mišna in drugi spisi kljub obsežnosti le razlaga in dopolnitev. Židovska vera je resna in stroga. Bog je absoluten gospodar, ki vodi usodo vsakega naroda in zlasti židovskega po svoji volji. Zato pozna Žid le udanost v nespremenljivo božjo voljo in kes. Edino upanje mu je mesijanska ideja, t. j. da bo prišel enkrat čas, ko bodo zavladali na zemlji mir, ljubezen in bratstvo in ko bo dosegel tudi židovski narod, ki je glasnik te ideje, svoj končni cilj. Z Bogom je vsak človek v neposredni zvezi in samo njemu odgovoren. Zato ne pozna Židovstvo dogem v krščanskem smislu, dasi so osnovni nauki kakor o Bogu, neomrjočnosti duše, mesijanstvu itd. skupni. Isto tako ne pozna Židovstvo posredovalca med Bogom in ljudmi. Zato je rabin samo veroučitelj in predstojnik verske občine. V tem se razlikuje bistveno n. pr. od katoliškega duhovnika. Tako versko pojmovanje je povzročilo seveda svobodno razmišljanje o nadnaravnem svetu, obenem pa tudi številne spore. Največja ovira za razmah židovskega duha pa so bili številni, često pedantični ritualni predpisi. — Glavni židovski prazniki so poleg sobote (sabat) pasha (Velika noč; spomin na izhod iz Egipta), dan prvencev ali šabuot (Binkošti), Novo leto (roša-šana), dan sprave (lomkipur, največji praznik) in praznik kolib (spomin na potovanje skozi puščavo). Poleg teh je še več manjših praznikov.

Omenim naj še nekatere druge posebnosti židovskega značaja. Židje so v splošnem miroljubni in žele — že kot trgovci — živeti z drugimi v dobrih odnošajih. Zato so preteni in poboji pri Židih skoraj neznani. Krvavi zločini (umori) imajo vedno politično ozadje. Iz starejše zgodovine nam nudijo vzglede zlasti razmere v Rusiji, kjer so se borili Židje proti carizmu in bili zato udeleženi pri raznih atentatih. Sem ter tja se dogajajo umori tudi iz osebnih vzrokov, n. pr. iz ljubosumnosti, maščevanja itd. Precej pogosti pa so samomori. Vzrok temu so navadno neugodne gospodarske razmere, kar nam dokazujejo zlasti številni samomori v današnji Nemčiji.

Često se očita Židom njihov spolni nagon in s tem v zvezi zločini proti javni morali. Taki slučaji so se dogajali večkrat, ne moremo pa jih smatrati za židovsko posebnost; kajti ravno v spolnem življenju imajo osebne razmere posameznika odločilno vlogo.

Rodbinsko življenje je pri Židih v splošnem neoporečeno; kajti rodbina velja Židu vse. V krogu svojcev najde mir in uteho. Tako služijo židovske rodbine lahko drugim v vzgled.

Zelo razvit je pri njih socialni čut napram svojim sorojakom. To dokazujejo številne dobrodelne ustanove kakor bolnišnice, sirotišnice, hiralnice, razne vrste šol, podporna društva itd. Skoraj vsaka večja občina ima svoje pogrebno društvo (Kevra Kadiša), ki skrbi za enake pogrebe vseh članov.

Nove razmere za Žide so nastale z njihovo emancipacijo v 18. in 19. stoletju, kar je vplivalo tudi na razvoj njihovega značaja. Predvsem so prenehali mnogi ozkosrčni nazori prejšnjih časov, kar se kaže zlasti v njihovem verskem življenju. Ortodoksne židovske občine, ki se drže še strogo starih ritualnih predpisov (zlasti glede prepovedi uživanja nečistih jedil), so danes v znatni manjšini. Skoraj povsod prevladuje napredni duh. Obenem so se posvetili Židje mnogim poklicom, do katerih niso imeli poprej dostopa. Seveda se pozna tudi tu še vedno stara tradicija. Zato so Židje še danes predvsem trgovci in podjetniki (tovarnarji), v mestih predvsem z manufakturnim blagom (tekstilna industrija), na deželi s poliskimi pridelki in živino. Dokaj številni so židovski finančniki, zdravniki in odvetniki. Velik pomen imajo tudi kot novinarji in poklicni pisatelji in umetniki. Tako vidimo, da si izbirajo Židje predvsem svobodne poklice, medtem ko imajo v ostalih (mani dobičkanosnih) položajih le podrejen pomen.

OGLAŠUJTE V »EDINOSTI«!

Zimski čevlji

po skrajno znižani ceni, damski čevlji, posamezni pari, po polovični ceni!

„KARO"

FOX Pasta

Kvalitetno čitilo za čevlje in usnje iz najfinejših voskov in originalnega francoskega balzam terpentina

Zahtevajte in uporabljajte samo FOX-kremo

Dobi se v vsaki boljši trgovini

KEMINDUSTRIJA D. Z O. Z.

BARVE LAKI KEMIKALIJE

MARIBOR Aleksandrova 44

Nova prodajalnica Vetrinjska ulica 18

Vse dame radekupujejo svilo za obleke, perilo i. t. d. pri

I. TRPIN-U

Maribor, Vetrinjska ulica 15

Barve

Laki

Firneži

Čopiči in klej

i. t. d. po najnižji ceni samo v spec. trgovini

F. WEILER

Maribor, Gosposka 29

Oglasi v „EDINOSTI" posredujejo med mestom in deželo!

AUGUST GAILIT:

Potepuhovi letni časi

24

Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil MARIJAN FUCHS

Hrup je za trenutek ponehal, toda res samo za trenutek. Kadri Parvi je posadila Nipermaadija poleg sebe. Zraven Nipermaadija je sedel Joona, potem pa je prišel Martin Meos.

»O ti moj Jezus in ti nesrečni Kanaan!« je šepetal Joona Nipermaadiju. »Kako bi bilo, če bi z enim sunkom prevrnila mizo in v splošni zmedi zbežala odtod?«

»Ujeli bi naju!« pravi Nipermaadi. Njegove obrvi so se tresle in kozarec v njegovi roki se je majal.

»Če bi naju vsaj pustili, da bi mirno sedela!« je žalostno premišljeval Joona. »Toda kakor komarji so okoli naju. Koliko vprašanj imajo! Kdaj je cerkovnik nastopil svojo službo, kakšno je kaj življenje v Saaremaalu, v kateri fari je mežnarit preden je prišel sem, ali je oženjen, ali ima otroke, ali lepo pridiga in ne vem kaj še vse!«

Tönis Tikuta je zmagoslavil. Končno je nebeški oče poplačal svoji nevredni hčeri vse njene neštevilne grehe in nepravičnosti! Če cerkovnika ne bo, je Kadrin pomembni dan padel v vodo, in ženščina je za vse večne čase osramočena! Takšno kazen stara škatlja tudi zasluži! Kaj pa se baha in šopiri kakor kaka cesarica! Končno je stroga božja kazen tu: grehi in krivice, ki so dan na dan, leto za letom kričali proti nebu, so zdaj deseterno poplačani. In on, Tönis Tikuta, je poklican, da gleda, kako se Kadri ruši pod svojo sramoto!

Neki nemirnež zakliče zdaj tudi Martinu Meosu:

»Poslušaj gospodar! Zdi se mi, da hočeš dati svojega vnuka krstiti? Ali ne bi s tem kar začeli? Saj vendar sam vidiš — kmalu se bo zvečerilo!«

Tudi Kadri nemirno bega; poslala je malega Andresa na cesto, da bi videl, ali se že ne dviga kje oblak prahu. Andres se kmalu zopet vrne in poroča ravnodušno:

»Nikogar ni videti na cesti!«

»Ti smrkavec!« kriči Kadri divje. »Zakaj pa mi hodiš to pripovedovat? Ostani na gričku, in ko zagledaš, da prihaja cerkovnik tedaj mi pridi povedat!«

Končno so se zedinili, da povabijo goste k mizam. Kadri sama hoče čitati iz pesmarice svete pesmi.

Z očmi rdečimi od sramu išče Kadri sveto pismo in pesmarico. Ljudje, ki sedijo pri mizah, na gostitelja sploh ne pazijo. Krožniki ropotajo, pladnji zvenijo, steklenice z žganjem krožijo. Nihče ne misli na to, da bi čakal kedaj najde Kadri prave pesmi. Če ni tu cerkovnika, so tudi pesmi nepotrebne.

Žalostno sedi Kadri na svojem častnem mestu in si ne upa dvigniti pogleda.

Nenadoma se odprejo vrata. Mali Andres telebne v sobo kakor kamen.

»Že gredó, že gredó!« kriči radostno.

»Kdo? Kaj?« vprašujejo glasovi vsevprek.

»Cerkovnik prihaja! In pomočnika ima seboj!« pojasnjuje mali Andres.

Kadri Parvi vstaja in si urejuje lase. Zopet je vsa dostojna, lepa. Cesarica.

Ženske in možje vstanejo od mize in hitijo cerkovniku nasproti. Samo Tönis Tikuta obsedi potrt in momlja v brado: »Nobene pravice ni več na svetu in je nikoli ne bo!«

Kakor ptiči, ki planejo na mrhovino, se vržejo Kadri Parvi, Martin Meos, Maarja Melts, Toomas Parvi in množica mož in žena na dolgo pričakovanega.

»Moj najdražji! Moj zlati!« kliče Kadri veselo. »Le kje ste se mudili tako dolgo?«

»Tudi drugje je dovolj dela!« odvrne Nipernaadi smehljaje in se prepušča mehkemu porivanju neštetih rok.

»No zato!« vzklika vzradoščen Kadri Parvi. »Kod? V Koorastelu? V Sanglepalu? V embuški občini?«

»Tu in tam. Povsod nekoliko«, pravi Nipernaadi.

»Kako krasno!« vzklikne zopet Kadri in prime Nipernaadija pod roko. »Kako krasno, da vendarle prihajate k nam!«

Joona se poti in stiska. K mizi je prilepljen kakor vlažen list. S sladkim obrazom prikima vsem, kar govorijo okoli njega.

»Ali imate morebiti sveto pismo pri roki?« vpraša Nipernaadi Kadri. »Prišel sem namreč peš, in tako je prav nerodno nositi s seboj tako težko knjigo. Mogoče imate tudi pesmarico? Kak katekizem? Sploh vse, kar je na kakršenkoli način v zvezi s cerkvijo in z bogom?«

Na Kadrin ukaz je privlekel mali Andres kopico knjig in jih položil pred Nipernaadija. Nipernaadi je brskal sem in tja in krepko listal po knjigah. Kadri je sledila vsaki njegovi kretnji, in po njenem obrazu se je počasi razlil svečan izraz. Ko pa mož le ni nehal listati, pravi neučakano:

»Zdaj je pa zadnji čas! Ljudje sedijo za mizami že nekaj ur in kmalu ne bodo več hoteli poslušati nobene pridige.«

Nipernaadi se dvigne, se dvigne počasi, se obotavlja, in pri prvih besedah mu glas drhti.

»Predragi v Kristusu!« pravi, »takole je napisano v največji knjigi vseh časov:

Sem roža saronska
in lilija v dolini.

Kakor roža sredi trnja,
tako je moja prijateljica med hčerami.

Kakor jablana med divjim drevjem,
tako je moj prijatelj med sinovi.

Sedim v njegovi senci,
ki koprnim po njem,
in sad njegov sladkost je mojim ustom.

Vódil me je na slavnostno gostijo,
in ljubezen je njegovo bandero nad menoj.

Osvežuje me s cveticami
in izrablja me z jabolkami —
zakaj od ljubezni medlim.

Rože so vzcvetele iz zemlje,
in vinska trta je spregledala
in daje svoj vonj.

Vstani,
prijateljica moja!

In pridi,
lepotica moja!

Priteči hitro!" — Amen.«

Ljudje so vstali, pobožno sklenili roke in zrli s potrtimi, negibnimi očmi predse.

Rediteli Albert Tikuta je pijan. Maje se in se krčovito oprijmlje mize, da se ne prevrne. Sapsipääievska dvojica, oče in sin, se z veliko silo podpirata, kakor da bi se ljubimkala. Kaadri Parvi, ki se ima za rožo saronsko, stoji častitljivo in vzvišeno. Iz njenih velikih oči že curljajo prve solze. Ta prizor je tako ganljiv, da si kmalu mnoge ženske in možje zakrijejo svoje obraze z dlanmi. Jaan Sirgupalu, ki se je menda spomnil svojega sinu, že glasno joka in si mora s pestjo otirati solze.

Nipernaadi je ponižno in s sklonjeno glavo gledal okoli sebe. Njegov glas je postal trdnejši, oči so se mu zabliskale, in dolgi nos se je predrzno vzravnal navzgor.

(Dalje prihodnjič).

Vojna in muhe

Tisočere muhe in drugi mrčesi se veselijo življenja zato, ker so Japonci zaposleni z vojno na Kitajskem. Iz Japonskega se namreč uvaža v Ameriko in v Evropo največ cvetja rastline pyrethrum, iz katerega se izdeluje pyrethrin, ki je strup za muhe in drugi mrčes. Najmanjša kapljica tega strupa pomeni smrt za muho, toda za ljudi je tekočina popolnoma neškodljiva. Vsled razburkanih razmer na Japonskem je izvoz pyrethruma skoro prenehal, muham in drugim mrčesom v veselje. Omenjena rastlina ne uspeva povsod. Nekoliko se bavijo z njo ponekod v Dalmaciji in Anglija je pričela z gojenjem te rastline v svoji afriški koloniji Kenji.

Mali oglasi

beseda 0·55 din, dopisovanje po 1·50 din; inseratni davek do 40 besed 1·- din, nad 40 besed 2·- din. Za šifrirana pisma se plača 10·— din. Za odgovor je priložiti 3·— din v znamkah

Izdaja konzorcij »Edinosti« v Mariboru. Odgovorni urednik Jaroslav Dolar, novinar. Tiska Mariborska tiskarna d. d., predstav. ravnatelj Stanko Detela, vsi v Mariboru.